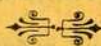

СРЪ

SRGJ

list za književnost i nauku

Antun Fabris

vlasnik, izdavaatelj i odgovorni urednik

prof. Luko Zore

glavni saradnik

Sadržaj:

I. Живот (М. П.).	X. Epigram, Koje živo sliči na čovjeka? (Živko).
II. Sve je novāka (pripovijest iz Konavoskoga života, piše M.....ć).	XI. Epistolarije (priopćio L. Zore).
III. Iz Puškina (Boris).	XII. Epigram (Prije i sada u našem gradu, Živko).
IV. Мудре изреке (x).	XIII. Dragi Čitaoci (Nedjip Bey).
V. Сви знају (прича, пише Н. Јанковић).	XIV. Bilješke.
VI. Iz Puškina (Čekanje, Boris).	XV. Bibliografija.
VII. O bedemima grada Dubrovnika (Vice Adamović).	XVI. Kulturne vijesti.
VIII. Saćokradica (iz Teokrita posrbio Z. Z. Z.);	XVII. Narodne poslovice.
IX. Tri književnička Jubileja g. 1901. piše K. S.).	XVIII. Njeke pitalice.
	XIX. Epigram (Z. Z. Z. U proljeće).
	XX. Šarada.
	XXI. Dopisi Srgjevi.

Srgj izlazi dva puta mjesečno, polovinom i svrhom mjeseca, u sveskama od 2-3 tabaka.

Cijena je listu: za Dubrovnik i Austro-Ugarsku na godinu Kr. 12;
za inostranstvo franaka 15 u zlatu.

Rukopisi i pisma šalju se uredništvu Srgja, a pretplata administraciji Srgja.

DUBROVNIK

Srpska Dubrovačka Štamparija A. Pasarića.

Принова у српско-православној богословској књижевности.

Овијем јављамо свима оним, који су вољни набавити дјело *Православно црквено право* у другом попуњеном и знатно проширеном издању од *Др. Никодима Милаша*, епископа далматинског, да се исто довршује са штампањем, те их молимо да се одмах јаве са наруџбом, назначивши како повезано желе имати.

Дјело износи на 50 штампаних табака, на лијепој, глаткој хартији, а у формату као и прво издање. Цијена је дјелу: броширано 12 круна или 15 динара, у платненом повезу са црном израдом 14 круна или 17 динара и 50 пара, у дивотном повезу са кожним леђима и златном израдом 16 круна или 20 динара.

Ово друго поправљено и умножено издање *Православног црквеног права* је тако, да ће сваком, ко има прво издање, бити неопходно потребно да и ово набави. Да би бар у кратко разјаснили поправке и умножење, навешћемо неке примјере: Прво издање износи 42, а ово друго 50 штампаних табака; прво издање садржи 188 параграфа, а ово друго 228, дакле, за 40 параграфа више.

Уважени, високопреосвештени господин писац помиње између осталог у предговору другог издања, о поправљању и умножењу овијем ријечима:

»Спремајући за штампу ово ново издање, учинило ми се, да у првом издању нека мјеста нијесу доста јасно изложена и да није потпуно тачно изражено каноничко учење православне цркве о појединим предметима. То сам ја сада исправио и допунио у овом издању, а неке сам параграфе сасвијем изнова написао. У колико сам могао добити законске наредбе, које су издане у појединим автокефалним црквама за пошљедњих десет година, ја сам све те наредбе привео у односним рубрикама. Исто тако сам донунио и литературу црквеног права са оним књигама које сам могао да добијем. Да се олакша практичка употреба књиге, саставио сам, на препоруку пријатеља, азбучни преглед садржаја књиге, и то је штампано на крају«.

Наша се радња срећном сматра што је стекла повјерење уваженог српског научењака и у својој наклади издала поменуто дјело, које је стекло признање не само код нас, него и у свој православној књижевности и које је преведено на руски и њемачки језик, а сада се преводи и на грчки.

Осим »Православног црквеног права« уступљено нам је издавање књиге »Православно калуђерство«, историјско-каноничка радња са додатком »Хиландарског устава«. Ова књига износи до 5 штампаних табака, на хартији и у формату као и »Право«. Цијена је овој књизи, броширано 1 круна и 20 хелера или 1 динар и 50 пара.

Књиге ће се разашилати само за готов новац. Књижарима, скупљачима и свима онима који наруче више примјерака уступиће се знатан попуст.

Високопреосвештени господин епископ средио је „Зборник молитава“ за православне Српкиње и уступио нам исти да га штампамо и издамо. Овај се молитвеник већ отпочео штампати. Изаћи ће у опсежнијем броју штампаних табака, на врло лијепој, глаткој хартији, са укусном техничком израдом, украшеном умјетнички израђеним иконицама по строго православног типу, а биће повезан у 15 разних повеза, почевши од обичног платненог до врло скупоцјењеног.

Издавачка Кљижарница
и Штампарско-Умјетнички Завод
ПАЖЕРА И КИСИЋА
у Мостару (Херцеговина)

Ж И В О Т.

I.

На истоку давно сјајна зора руди,
 Тајанствени шум се из даљине вије;
 Мој суморни поглед кроз сумрачак блуди —
 Још свануло није.
 Загјела ми мисли нека жеља ташта . . .
 У сусјеству моме заплака се дјете —
 новороче мало.
 И још један живот! Шта ће, чему, зашта?
 Кад је на свјет дошло, прво му је било
 да се заплакало.

II.

Освануло давно. Дан прољеће краси.
 С небесних висина сјајно сунце пече —
 Отмица и борба, сузе и уздаси;
 У том живот тече.
 А рашта су патње, рашта борба, сузе?
 Зар у томе људи заборав траже —
 траже срећу јадну?
 А одговор тајни из груди се узе:
 То је удес свију, да вјечито пате
 и у гроб да падну.

Sve je novâka.¹⁾

Pripovijest iz Konavoskoga života

piše M ć

Zasjelo nekoliko Konavljanâ nasred sela Dunavâ. Posagjeni u okolo svak sa svojijem čibukom zakúdio kô dimnjak. Na glavi im saruk, kako je nekad bio običaj po svijem Konavlima. Njih neko-ličina uzdrži još djedovsku; nose se na starinsku. Ne stide se oni ni svilaja, ni noža, ni mašicâ.

Razgovarali se o mlagjanijem godinama, kad su im svake tice pjevale, kad je bilo teciva i peciva. Momak vučje snage, a od oka, za pasom po dvije puške male, srebrni nož vas izvezen, a o ramenu dževerdô, zasukô brčine, pa eto ga na Mrcine. Nije se išlo utaman. Trgovine bilo kô ikad, a trebalo vazda stat rukom na jataganu. Dosta si putâ čuo pušku za puškom. Kako je bilo, kad se hodilo po djevojku u drugo mjesto! Osluhivali na svaku stranu: sad će nâ puška, sad će zrno mimo glavu, ili kûčje (kamenje) kô građ. Eh, to su i bila vremena!

„Znaš li kad smo ono u Donju Goru po tvoju Katu hodili, a Petre?“ — potegnu jedan.

„Spominjem se kako ne, kô da je danas bilo“ — Petar će. „Bilo nas je nekoliko, a i bili smo“

— „Znaš li kako smo se ono ustravili od one proklete jejine. Svi mi, braćo, za dževerdô, pa čekamo kad će puška puknut. Posakrili se iza kamenja, u onoj šumi na dno polja, kad iza duba sinula jejina. Da ne bi tebe, Petre, htio sam joj opalit, ali me ti zaustavi. Znam ja, znam, bojô si se, da nas ne bi opazili. Eh, mudro smo ih prevarili. Ugrabili djevojku i naljegli u polje, a oni za nama. Puklo je dosta pušaka i s jedne i s druge strane, ali svi, Bogu hvala, zdravo. Da ja nijesam viknuo: Gdje ste, Donje-gorani, oteše vam Gornjo-banjani djevojku, ne bi se bio niko ni stavio.“

¹⁾ Sve je novâka. Sve je do novâke. Taka je novâka: Ovako Konavljanin izražuje uspjeh svoga djela. Čuje se i ovako: kako je ko sretan. — Mislim da se ova riječ više primiče lat.oj *sors* nego li *fortuna*, pa i ako se čuje i u potonjemu (sreća) smislu.

„Hoćeš ti, levento, hoćeš“ : prekida ga Mato njiov.¹⁾

— „Nego što? Poteci onda oni za nama, ali im nije bilo na vrijeme. Umakosmo. Pa kako bi bilo da se nije na boju otela djevojka: ono je i bilo veselje. Putem svaki čas iz male puške ispali po koji put, da se zna da vodimo djevojku. Ah, ono su i bila vremena, ono! Danas su sve rgje. Mi smo svaki svoju dobili na boju i junaštvu“. Tu prekine, jer naljegô stari Krsto. Sedamdeset mu je godina, sijed kô ovca, ali još u snazi.

„Sjedavate“, nazdravi Krsto.

„Sjedavamo, a ti? bježiš iz doma?“ Jedan će od njih.

— „A tako. Ne zadjeda mi se ometat ženskadiju, a i onako se ijedim, kad mi se pūte oko noga. A da vi pravo kažem, ne mogu ih vidjet, gdje svaka udarila u nakve²⁾ ogrnjače, a pometle lijepe pregljače. Šuplje glave misle, da su učinile kakvo dobro. Moja pokojna Jane ne bi ona, da te Bog sačuva, stavila one krpice.“

„Eh, a što ćeš“, — prihvati Mijo njiov. — „Amerika i soldaćija postidila ono naše muške mlagjarije, pa ti se ženske gizdaju, da im se pričine grajke.³⁾ Eto ti našega Antuna, što je ono onomlani došô iz Navrljana (New Orleans), u našoj je robi, a nakve mu crevlje na nogama, kô da je ti prvi iz grada. Pogospodio se bre, pa mu se hoće obuće na sapinjač i nakvi ubručići od svile za osecanje.“

„Govore da ti oblijeće oko tvoje Janice“, uštine Krsta iz prikrajka, poguren starac.

„Ma šta mi to zboriš“! osjekne Krsto. „Onaka grdesija da moju Janicu ugrabi! Božija ti vjera, učinio bih u sto piljaka i nju i njega, prije no bi ih vidio mojim očima da su zajedno.“

— „Riječi su jevtine, no ja bih te htio vidjet na djelu.“

— „Nije u ovakoga poroka. Ovi što reče ne poreče. Za moj dan ne znam, da sam ikad udario u bah.⁴⁾

— „Bićeš, Krsto, i bolji, jã: prije godine biće ti Antun zet. Da, ako se oni uzgledaju, a bude Božija, ne ćeš im ni ti, ni vas svijet odoljet.“

Kad Krsto čuo to, umekšao malo, jer Božija je Božija, nema sile da joj može it suprotiva, pa će kô da se nećemu domislio udarit ovako:

¹⁾ Njiov za njihov i znači iz susjestva.

²⁾ Nekakve.

³⁾ Mjesto *grajke* za *grajjanke*.

⁴⁾ Udariti u bah = prevnuti riječi, ne održati je.

„Nijesam ja protiva mladiću, biće valjan, dobar i sve što hoćeš, ali mu nema mjesta za moju kuću. U mene doma nije nigda crevlja zavirila, n' ako li što bi Dum Ivo došô; sve je opanak i papuča: od mladoga do staroga, od muškoga do ženskoga“. Tad umukne. Zakrvavio bio odmah, netom mu bilo spomenuto gledanje Antunovo s njegovom Janicom, a sad mu opet palo na pamet, da je sve ono zlo po njemu (pometanje nošnje). Pozna dobro Antuna; zna mu i do kose u glavi. Ima osam godinâ spominje se, da je bio pošô u Navrljan i kako govore — a istina je — potucô se od službe do službe, od praga do praga. Prvo vrijeme bio nešto i prištedio, osobito kad je bio u Staurantu (Restaurant), ali se dao u veliku igru i piće, te časom ispraznio špage. Još se i zapustio, te skoro da nijesu miljele po njemu. . . . Iza toga pošô u Navijorku (New York), ali gdje će ti se kukavica ugnijezdit? Ne grijalo mu se, pa se vrnuo opet u Navrljan. Gdjegod bi se sastao s kojijem našijem, te ga udri nagovaraj da razmeće kô i on; kad je on propô ne bi li još ko s njime: propala mu duša! Nego svak ga tamo poznô. Bio je jedan od onijeh, nateman¹⁾ ih bilo, te se zovu pramasuni (framasuni). Ne poznô ni Boga ni Bogorodicu, nego — Bože prosti, — vladô se — tamo on — kô živina — osvem krsta. — Kako bi mogô on sve to zaboravit, te nazvat zetom takoga prospikuću! Kako bi mogô dopustit, da mu po smrti ono malo teškijeh i krvavijeh truda razbaci i da mu se u crevljama šeta po kući, kad bi mu svaka stopa na grudi pala! On ne vjeruje da drugo ima nego one crevlje. One su mu sve; ralo i motika, vo i krava, koza i ovca. Sve, ma baš sve. Ako je i donio iz Amerike dvjesta, trista pečâ, poj²⁾ ih ti sad iskat; promijenile su gospodara. Taki da zasjede s njim zajedno na trpezu, pa da mu zapita očinski blagoslov! Aja, jok!

Brzo će „zdrava Marija“, pa se razišli.

Krsto ni putem ne imao mira, nego sam sobom govorio, kô da se s kijem razgovara. Iza svakoga dima: „ajâ, ne će to tako, „ajbo.“

Mijo njiov srete Antuna, pa mu na debelo ispriповijedi, kako ga Krsto ne može i kako ne da svoju ćer za nj. Kaže ti: da si se pogospodio, a da ti ta gospoština ne valja ni zrno boba. On misli

¹⁾ Ostatak istočnoga obreda, za *anatema ih bilo*.

²⁾ Pogji.

da se za njegovu kuću hoće težak, a ne gospodičić. A Bog istina, naš ti mu Boško prigovorio, da će bit i bolji. Nešto se primirio iza toga i sve mislio i mislio. Biće sad doma.

Antun na to ni habera nego ravno Krstovoj kući. Pa kud ćeš bolje sreće; srio Krsta gdje se vraća iz pojate; pošô bio vidjet živo.

„Zdravo, Krsto, a što dobro radiš?“ nazdravi Antun.

„A evo pošô u pojatu da vidim ono malo živora“, odvrati Krsto.

— „A kako ide?“

— „A tako veće. Žlje i gore. Ne da se, pa ne da.“

— „Lijepo će vrijeme i sutra, a? što ti se čini?“

— „Rekô bi da će, a baš mi je dodijala velika kiša; neka ti Božijega sunca. Barem je suho.“

— „Da ćeš u kuću, imô bih ti kazat dvije riječi.“

— „A da što ću veto¹⁾ u kuću. Ajmo da.“ Već na pogled Antuna štaklo se Krstu. Odmah promislio na svoju nesreću. Zašto nije mrtav nego živ da pred sobom vidi onu rgju. Crn mu je pred očima, želio bi ga se trsit, ali red je čuti šta želi. „Uh! A biće mu ponestalo parâ“, u sebi će Krsto.

Janica je bila u kuhinji, a oni će dvojica u kuću — na pod. „Sjedi tu“, počne Krsto.

„Pa mogu i na nogama, mlad sam“, prihvati Antun.

— „Sjedi, pa zapali“. Izvadi mu kesu duhana i doda jedan čibuk.“

— „Ne pušim čibuk, veto španjulete“, i pokaže kutiju punu cigaretâ.“

Nakostreši se Krsto na toliko gospostvo, te htjedne da gjisne od ljutine, ali se suzdrži, pa će:

„Vi Amerikani svegj imate što drukčije. A da što si htio?“

— „Evo dogjoh pitat (umre u Krstu krv) nešto.“

— „Što? Kaži!“

— „Zaželio sam poč u Ameriku, a nemam otkle. Ono malo što sam donio, došô vrag po svoje, pa pogje li, pogje. S ocem sam u zavadi“

— „Ti bi htio parâ, a s ocem u zavadi. Hm!“

¹⁾ *Vet* i *veto* to je već = nego.

— „Sad ću ti kazat: Ja vigju da ne mogu ovako živjet. Godine lete, malo dobiti, a s ocem se ne mogu, pa se bojim da me ne snagje još kakva nenadna, te sam odlučio oženit se i poč u Americu“. Krstu se smrče pred očima, ali ipak nadometne mu:

„Pa eto, kad si namislio, ima ti u selu dobrih manjgurâ;!) kako gore u Boška dvije, u Mija dvije, pa biraj!“

— „Ali sve te, moj Krsto, meni zaludu. Da se s ocem mogu, bio bih njega poslô da pita u tebe“

— „Ma šta?“

— „Da dogje k tebi, te da zaprosi za me tvoju Janicu.“

„Ajâ“, srdito će Krsto, „ja moje dijete ne dam. Na očinu joj domu lijepo i dobro, a bolje ne će nać. Ne mislim je još dat nikomu. Tebi čast i poštenje, ali to nikako ter nikako. Pa opet trebalo bi da upitam nju šta o tome veli.“

— „Pa ja pristajem, da je pitaš, i što ona reče da bude.“

— „Ma eto, ja ću je upitat, pa ću ti sutra odgovorit.“

„Znam ja zašto je ti ne daš“, žalosno će Antun. „Prosule se o meni svake glasine. Kažu me pijančinom, skitalicom, i što ja znam. To tebi smeta. Ali ne valja svaku vjerovat.“

— „Kako bilo da bilo, sjutra ću ti umjet kazat, ma vjeruj mi, gdje god je dima da je i vatre.“

— „Nije tako, moj Krsto! Kad čovjeku ide s naopaka, a ma baš ide. Nekomu i olovo pluta, a meni bi, da i peruš bacim u vodu, pala na dno, kô da sam uzeo kamen. Radio sam i mučio sam se mnogo godinâ, ali je taka novâka; meni se ne da i ne da.“

— „Hm! Novâka je čovjeku u moždanim. Da si samo po dana na dan radio, mogô si steć koju paru; zdrav kô cekin, bolan nijesi bio, pa mi se čudo čini. Ne mogu vjerovat, da nijesi mogô ništa prištedit. Veto reci: sad ti je došla pamet u glavu, eto to je, ali je više docna. Ljubit djevojke, dobro jest i pit, a ne radit, Boga mi, ne dadu to nigdje. Ti se progji moje kuće i moga djeteta; zakucaj na druga vrata!“ Krstu uzavrelo, te zaboravio da je obećao sjutra mu odgovorit. Palo mu paka na pamet, pak će ti: „dogji sjutra i umjeću ti kazat.“

„Da je mira u kući mojoj, ne bih se ja tebi toliko molio“, promisli Antun, grizući usne“; ostô bi ti lako bez Janice“.

„Pa kad je tako: Zbogom“, nazdravi Antun i ode.

!) Djevojčica.

— „Zbogom!“

Sutra dan, kad je Janica pošla u drva, srio je Antun. Dogovorili se, da će se u brdu sastati. Janica k drugaricama, a Antun po pušku, te u lov. Nije njemu do lova ni do zabave, već je njemu do razgovora s djevojkom.

Čuje se sjěka planike tu ne daleko. Antun pobrza k djevojkama. Kad stupio bliže nazdraviće:

„Pomaga' vi Bog, manjgure!“

— „Dao Bog dobro!“

— „Jeste li se umorile?“

— „A, polagano. A ti u lovu?“

— „Evo izišo malo“ i namigne Janici.

Ona će kô da nema zgodna drva za naramak:

„Biće amo bolje planike, idem vidjet“. Odmaće nekoliko, te baš k Antunu na poznato joj mjesto.

„Sjeci tu planiku, da se gjavoli ne bi stavili“, nagovori je Antun. „Jesi li čula?“

— „Jesam“.

— „Znaš sve?“

— „Znam. A što si naumio?“

— „Što sam naumio! Hm, naumio sam opet poč u ćaće ti. Tvrd je kô drenovina.“

— „Ako ga opet uzmolíš, mislim da će pristat. Dobar je. Gleda me kô oko u glavi. Reci mu, da si mi mio, a kad mene upita, ja ću mu otvoreno kazat da“

„A kušaću“ prekine je Antun, „samo je li vjera?“

— „Je li vjera, moj Antune! Sad bih se na te naljutila. Kako možeš to pitat! Nijesam ti nigda učinila štogod, da ti promisliš, da te ne ljubim. Ako si ti od riječi, ja slobodno jesam“.

— „Je li tako?“

— „Jest“.

— „Daj ruku!“

Janica pruži ruku, a on je obujmi davši joj žarki cjelov. Oblije je žarka rumen. Ona se naglo trgne udariv kosijerom o hrek planičin, što joj se ne dao nikako presjeć, a ne bio deblji od ruke. Dok su god govorili, ona ga je sjekla, ali što se ne da, ne da. Da je u drugijem prilikama, Antun bi dobrovoljno skočio da joj pomogne, a sad je samo gledao.

„O Janice“ zovnu je Jele njiova, „jesi li? mi idemo“. „Eto me, o“, odazva se Janica. Brzo pokupi u naručje nešto graná, pa „Zbogom, Antune!“ Jaranice je počekale, dok se i ona uprtila, te onda put doma.

„A vigji ti moje Janice“ dočeka je otac na vratima. „Je li ti teško? Biće jadna; zašto si tako veliko breme uprtila? Nije li ti bolje bilo, da u dvaput doneseš, veto u jedanput O malo da ti ne zaboravih kazat, da dogješ k meni gore na pod. Nije baš o glavu. Počini malo, pa kad hoćeš. Naći ćeš me gore Znaš, sinko, da ti je ćaća star — hoće mu se što vruće — primakni ibričić pri oganj, pa ti tvomu staromu ispeci kavu. Tako moja, tako! Bog mi te živio!“

Poslije malo Janica stupa na pod, noseći ocu krinčicu kave.

„A-(h)ã, tako, ćeri moja“, otac će; „pazi ti tvoga staroga. Sjedi malo, pa da se porazgovorimo!“

Janica poslušá okrenuv se od njega, da joj ne opazi kako se žari u licu; tražila je stočić. Taj njezin otac, to je sdho zlato, to je zrno biserovo. Vigji ga kako je samo gleda; sad će je popit očima. Uživa gledajući tu svoju granu. Punana, čvrsta, rumena, ah! andio ljepote. Da je išteš, ne bi joj našao slike i prilike u devet sela. Svoj bi život časom pregorió za nju, za svoju Janicu. Puna su ga usta milinja prama njoj.

Najednom problijedi. Dok je gledao i razgledao, bio zaboravio zašto je zvaó. Ta kadro je to njegovo lijepo dijete, da mu i najveću žalost ublaži. Njezino srce, njezina duša, glava i sva o sva, dio je njegova sreća, njegove duše. Onaj skitalica stavlja ga na muke. Otrovaće mu jedinicu; ubiće njega i svu kuću. Uh! kako je teško bilo jadnome starcu, kad joj suzujem okom progovori:

„Ja sam otac, ne dam te. Ja mogu, ja sam dužan, Bog bi me pitó. Ne, ne ćeš ti tvomu ocu posjeć, je l' de? Pa ja ne dam. Ne ću da prokuneš materino mlijeko, i očeve kosti.“

Janica protrne; proli krupne suze niz ožarene jabučice, udarile je očine riječi baš u sree. Kroči bliže k ocu i ogrliv ga zavapi: „Nemoj, ćaća, ćupaš mi srce! Ja te ne ću ostavit. Što mi god rečeš, učiniću. Teško mi je, jer ga!“

„A što, već ti je srce ugrabio!“ udari se otac rukom po naborenóm čelu, i ako je stari Konavljanin, te ga ni najgroznija smrt, ni najviša nesreća ne bi tako kosnula. Ne mogao se uzdržat već oborio suzama.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— „Nemoj, moj ćaća, ne ću ga, ne ću. Koga mi ti rečeš, koga mi rečeš!“

— „Ne ćeš mi iz kuće; staćeš uza me, a ja ću ovomu pijančini poručiti, da se progje tebe i da ga ne ćeš. (Janica jače zaplače). Ti ga svrgni s pameti. Ima za te boljih; sa svake strane pitaju te u mene. Je l' da, ne ćeš misliti o njemu?“

— „Ne ću, ćaća!“

— „Sad si moja, sad će ti se i pokojna mati zaveselit. Srce mi dava da ćeš bit sretna s drugijem, a s njime bi bila za vazda nesretna“.

Janica otare suzne oči i odnese krinčicu, da je opere, a otac ostane promišljajući kako će javit Antunu. „Pa to mi je lako; neka ga gjava nosi. Poručiću mu, da se trsi mene i moga doma. Djevojka ga ne će, a ne ću ga ni ja, pa svršen posô.“

Promislite kako je Antun ostao zabezeknut kad mu je malo poslije glasnik donio tu poruku. Skočio kô razjaren lav, smišljajući da se osveti, kad li, tad li. Ne potraja dugo pomiri se s ocem, koji mu nagje novaca za Ameriku, te on ti „ostavaj zbogom“ put Amerike. Od tamo pisao jednom, a više se za nj nije znalo.

Janica se udala za drugoga, siromaha, ali poštena, dobra i valjana, pa tako i otac i kći bili sretni. Kći ne može da se nahvali svoje sreće, pa i danas govori:

„Blago kući gdje se stariji sluša!“

Iz Puškina

Prijatelju E. N. Vulfu.

Obmane li život tebe

Nit' se srdi nit' žalosti,

Već se tješi: bol će proći,

Sretnih danâ biće dosti.

U budućnost slatko vjeruj,

A sve tužno što je bilo,

Trenutno je, sve će proći —

A što progje biće milo.

Boris.

Мудре изреке.

1. Учење нема бити само оруђе за успјех, него много више помоћник савијести и језгра увјерења. Eliot.
2. Радо се чини оно, што се добро чини. Manzoni.
3. Здрав разум, који је негда био главни учитељ, сад је у некијем школама са свијем умро. Знаност, његова кћи, уби га, да види како бијаше учињен. Giusti.
4. Ријеч је у тијесној свези са мишљу. Обилност, тачност и напредовање мисли одвиси од ријечи. Foscolo.
5. Крепости и добро понашање не могу постојати без подлоге обртности, која, провидећи за дневне потребе и постижући сваком уљудком сталежу обилно и сигурно живљење, учиниће крепости сталне и сваком приступачне. Leopardi.
6. Празној је врећи трудно стат узгор. Францеска пословица.
7. Ирски септ наликује скоро потпуно словенској задрузи; првобитно заједништво уступило је мјесто породичној својини генс-а. Али се ипак мора оазит нека велика потешкоћа. У Ирској је главар септ-а већ постигао моћ и повластице феудалног господара, док се у Србији, до наших дана, није развила аристократија и уздржала се демократична једнакост првобитнијех временâ. Laveleye.
8. Гдје се увуче велика болест, мање се трпљење и не опажа. Shakespeare.
9. За срећу човјек не може тријети него до неке мјере. Преко ње или умре или не осјећа. Göthe.
10. Младићи воле радит оно што је лијепо, него оно што је корисно; јер они живе више по моралноме осјећају него по рачунању. Aristoteles.
11. Старост нам навуче више борâ на душу него на чело. Montaigne.
12. Ко се родио да буде човјек, нема и не може бити ништа племенитије, веће и боље од човјека, а благо њему ако он не ће да буде ни више ни мање. Wieland.

Сви знају.

Прича.

I.

Кад изађох из канцеларије примијетих како је вријеме необично лијено. Свијета по улицама бијаше небројено много и она накана у канцеларији, да пдем на пиво, ишчезе, а нова мисао о шетњи поткријени нову жељу о шетњи, и ја се кретох Калимегдану.

Тек што уђох у парк, опазих је — први пут.

II.

Кад сам је срио на улици, учини ми се необично лијена. Имала је црне очи, бујну косу, лице дугуљасто пуно руменила. Витка, висока, умиљата, да се човјек у њу без размислања заљуби — али ја то нијесам учинио! Пошто нијесам имао никаква посла, ишао сам за њом, да видим гдје станује.

III.

Пођох у канцеларију, и кад сам погледао на часовник, бијаше тек осам часова. Рано је. Прођох покрај њене куће и тек тада пошто сам је видио, помислих, да ли сам заљубљен!

IV.

Данас нијесам то мислио, јер нијесам имао времена, пошто сам се већ заљубио. По мало сам збуњен, али то ништа не смета; ко ме пита, рећи ћу да сам рђаво сваво.

То само ја знам.

V.

Љубим је! љубим! па сад шта ћу? Ма колико да се трудим, да не мислим о њој, све ми више изгледа да баш зато и мислим. Четири пута прошао сам поред њене куће, два пут сам је видио и тако је жељно гледао, да ми се чињаше, е у њеним очима почива моћ цијеле природе!

VI.

Она је то примијетила. Цио дан трчао сам за њом по Топчидеру. Кад сам је први пут срио — оборила је очи; други пут брисала је зној са чела и испод мараме једним ме оком крадимице посматрала; трећи пут дотјериваше у ред замршене косе и кроз раширене прете примијетих погледе управљене на мене, а четврти пут? . . . о, срећо! о, љубави! гледаше ми право у очи, које тада ја оборих!

Кад се вратих кући, узео сам огледало да видим зашто ме гледа?

Сад обоје знамо.

VII.

Упознао сам се. Није случајно. Молио сам једног пријатеља а њеног познаника да ме упозна. Био сам тако збуњен, да ми се је смијао кад изјавих жељу. Притиште ми руку и смијући се рече:

»Пријатељу, ти си заљубљен!« —

Сад троје знамо.

VIII.

Данас прођох поред њене куће и примијетих неке са истом задањом с њихове стране, коју и ја вршим. Не смијем даље да чекам, могу ми је отети!

Али коме ћу и како да се повјерим?

IX.

Моја сестра дознаде све. Знате како? Сједио сам за столом и кад сам испретурао све књиге, не прочитавши ни једну — отпочех први пут да пишем пјесме. Прво сам почео са ружом, па ми се учини да је то свакидашња идеја свакидашњих пјесника — а ја то нијесам. Треба већа идеја. Упоредих је са зумбулом, али ми тада дође на ум, да он само љети за кратко вријеме постоји, а ја хоћу нешто веће, веће! нешто трајно! нешто вјечно! Одлетих у небо, али ме тамо загуши густа облачина, а ја нећу да никаква туга пређе преко њених очију. Хоћу све ведро, све весело, вјечно весело! Потражих ањеле, виле; отпочех да уображавам њихову љепоту; али се

тргох, јер ту треба уображења, па уображењем стварати слике равне њој; а ја не ћу ништа да стварам уобразиљом што је равно њој, да не би крњио узвишену љубав стварности сјенком моје уобразиље. Сјем тога такви су појмови за сваки-дашње пјеснике свакидашњих идеја — а ја то нијесам.

Узвишено а стварно — или ништа!

Грчевито стискох перо, шврљах по хартији и дођох до увјерења, да ми не треба упоређења.

Мати ме зовну, ја скочих и одох, а на столу заборавих исписано:

— »Ништа љешше од Поповић Кате!«

»Јер идеје« (даље нијесам умιο да продужим)

То је сестра прочитала.

Сад знамо нас четверо.

X.

Кад сам се враћао из канцеларије, прошао сам поред њене куће. Она се тако љупко осмјехиваше да сам осјетио чудновату жеђу за њеном љубављу. Јавих јој се. — »Поздравите сестру!« — рече ми. Захвалих и одох, а њено лице послје тако милог гледања остаде дубоко урезано у мислима, да га никоја сила не би могла ишчупати. Стигох кући. Кад уђох у собу први поглед заустави се на сто. На њему стајаше хартица она иста, на којој сам ја писао. Бијаше и додатка, ево шта прочиташ:

— »Ништа љешше од Поповић Кате!«

— »Јер идеје« (то је сестра пребрисала својом руком па додала:

— »Она жели да се уда за те!« —

Да дивне идеје! А ја нијесам умιο да се сјетим? Скочио сам као махнит од радости. Луних капом о под и у том се врата отворише, а моја мати с посмијехом уђе у собу. Честиташе ми — а ја не питах зашто?

Сад петеро знају.

XI.

Обазнао тако свак и наступи вјенчање.

Прво је њу питао свештеник а она ћуташе, и тек на велико наваљивање, поруменила од стида, промуца »хоћу« тако

милозвучно, тако чарно да ми се пробуди читав низ милих осјећаја љубави у грудима, те викнух тако одлучно »хоћу« да се сви насмијаше.

XII.

Било је више од четрдесет колâ! Ката бијаше у првим. Она је тако лијепа, и тек сад увидјех да нијесам погријешно што сам се у њу заљубио. Лице јој је осуто танким слојем руменила, очи се зажариле, а поглед пун тајанствене збиље провирује под густим трепавицама сипајући сву суштину њене душе у наручје моје љубави. Кола окићена цвијећем а она у њима у бијелој хаљини имађаше светитељски лик ух, како би слатко пред свима пољубио ову икону!

Ништа не знам како је било. Окретасмо се у круг, поп нам меташе неке капе и само се толико сјећам да ме је забољело око срца, кад је поп скидао бурму са мога прста да је мијења са њеном.

У тренутку постадох сујевјеран, нешто ме изненада стеже око срца, али за мало, јер погледах њу, а поглед надражен изванредном љупкошћу Катином изазиваше такве осјећаје у мојим грудима, да ми се чињаше, е се, не само срце, већ све и у грудима и на грудима од њих таласаше.

Шта ли је она осјећала?

Сви знају — и сви су весели на рачун среће, коју само ја и она осјећамо.

XIII.

Сами смо у соби. Кандиоце чкиљи дајући својим мирисом чудноват значај цијелој соби. Кад закључах врата, Ката се окрете, па ме погледа чудновато, готово плашљиво, прво преблијеђе, затим поцрвење, погледа у под; ја у њу — а у том тренутку сва моћ, сва младеначка жеђа, све окупљене мисли, сва жеља љубави стопа се у једноме осјећају — коју крунисасмо пољупцима.

То смо само нас двоје знали!

XIV.

И плод љубави не закасни!

Да знате само како је лијеп! Очи му играју као цвара по зејтину, а кроз њих провијава некаква збиља, која ме потсеђа

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

на здрелост наметна човјека. Због њега се ја и Ката једнако преширемо. Она каже да личи на њу, а ја на мене, па никако не можемо да се погодимо. Али смо ипак тако срећни, да ме је страх кад би и други дознао нашу срећу.

XV.

Сад је кћи. Ката пресретна. Само што не плаче. Једнако узвикује: — »Ето ти син! Он личи на тебе, кћи је моја!« — Једва смо се помирили. Хвала Богу! Сад обоје имамо посла. Ја узмем сина а она ћерку, па по цмо дан нагађамо: ја, коју ћу за сина; она, кога ће за ћерку?

Дјеца не разумију, али виде да смо ми сретни, па су и она весела.

То не треба други да зна.

XVI.

Мој малиша већ говори. Зове ме »тата!« Чини ми се у тренутку кад изусти ову ријеч, да осјећам неку чудну струју неисказане њежности према створу, који дише мојим дахом, који живи мојом крвљу. Кату још више љубим. И она мене.

Не треба нам друге среће.

XVII.

— »Тата! тата! Ја сам добио књигу!« — узвикиваше на Петровдан, послјије свршенијех испита мој синчић. Свршио први разред основне школе. У руци држаше чврсто књигу и гледаше је неописаном радошћу. И ја сам радостан; у његовом учењу гледам моћ мојих мисли. Хвала ти, Боже, на овој срећи!

Сад већ и синчић осјећа моју срећу.

XVIII.

Ката је болесна. Јурим као махнит на све стране. Љекари не избијају из куће. Гледам у сваког, а срце трепери мијешајући у својој дубини све печате чудноватости мога схваћања.

О, ви, ледени створови, пустите ма једну ријеч, али искрену! искрену!... О, Боже! Дај ми моћи да је саслушам!

XIX.

Ona je blijeđa, vrlo blijeđa! Preko њеног лица нема више ни трага задовољства, среће, туге, жалости или ма каквог печата, који је могао најмањи траг да остави на њеном лицу.

У грлу, грудима, срцу у цијеломе тијелу нешто је стегло, па дави, мучи, гуши! . . . Ката је мртва! . . . Ах, имајте милости! не дирајте ме! пустите ме да плачем!

Малиша се грца у сузама. Његов ме плач још више стеже, Ђерчица осјећа да има нечега у овој забуни, али њене мисли нијесу у стању да донесу прави закључак о стању ствари. Она тако наивно гледа на све стране, па спазивши ме како грцам у сузама викну »мама!« и пружи јој своје мале ручице . . . али је однесоше. Ђерка прво заплака, дадоше јој јабуку, она ућута, па се смијаше . . . а ја! ја! на први дјетињи врисак јекних боно, јекних очајнички, погледах Катку украшену вијенцима, цвијећем, лице јој се сијаше чудноватијем сјајем Божанствености и клонух, па љубљах ону мртву икону гушећи се у плачу и у сузама.

Погреб бјеше свечан а жалостан. Сви знају и плачу на рачун несреће — коју само ја осјећам!

— Крај —

Н. Јанковић.

Iz Puškina.

Čekanje.

Pred Španjolskom plemićkinjom
Dva viteza mlada stoje,
I obadva tužno u nju
Uprli su oči svoje.
Obadva su divni, mladi,
Obadva su puni plama —
I obadva na mačeve
Oprli se mišicama.

Draž a im je od života,
Od viteške slave svoje!
I Španjolka ljubi jednog —
Ali koga od njih dvoje?
„Koga ljubiš, ah, izreci!“
Obadva joj zборе tada;
I obadva u nju glede,
I oba su puni nada

Boris,

O bedemima grada Dubrovnika

Vice Adamović

VII.

„Aus heiligen Händen empfangen die Ragusäer dieses Bollwerk gegen weltliche Feinde.“

Düringsfeld, III. 33.

Braništa, koja današnja vojnička arhitektura zove polumje-sece (mezze lune), a što su se isprva zvali Rivellini ili Ravel-lini, bijahu uvedena kako se usavrši italijanski način utvrđivanja. Takova braništa stoje osamljena i pokrivaju kojekakva vrata, ili se podižu na obranu desnoga i lijevoga boka baterije gdjekojeg ba-stijuna.

Naš Rivelin gleda istočna vrata gradska, a uz to štiti i gradsku luku.

Kako negda stari Dubrovčani promijeniše početno slovo od prai-mena Lausa, te napraviše riječi Rausa, Ragusium, tako se i tehnički naziv Revellino u nas obrati u Leverin, pod kojijem jedinijem imenom još i dandanas naš puk razumije kolosalnu tvrgjavu s istočne strane grada.

O njezinom postanku povjest nam kaže, da pošto je silni Sul-tan Gazi Mehmed II. na 9 maja 1453. g. osvojio Carigrad, te se tako dohvatio vratâ, koja vode u Evropu, navali za najprvo na Bosnu, koja takogjer (1463) pane pod njegovu krivu dimišćiju, a malo kasnije ista sudbina stiže i dubrovačko zalegje, biva našu kr-šovitu Hercegovinu. Slavododitni osvajač već je kanio da udari i na Dubrovnik, preko kojega namjeravaše pak da i Italiju, taj krasni perivoj Evrope, preleti s kraja na kraj, te da je pohara i obrati u krvave ruševine i pustoš.

Da se mali Dubrovnik tresao na takove prijetnje i da je stre-pio za svoj opstanak, ne treba da se ovdje raspravlja. Ali kako za sve to bijaše dočuo Papa Pio II. (Enea Silvij Piccolomini) odluči braniti sebi mili grad, te pokloni Dubrovčanima obilatu svotu no-vaca za utvrđenje njihova grada, gdje je bio nakanio i sam glavom doći, eda bi tako prije sklonio kršćanske države, da i one skoče u

pomoć maloj i slaboj republici.¹⁾ Zna se da je taj Papa živio od 1458-1464, te je sva prilika da u to doba spada i gragjenje Leverina. I odista, gotovo svi oni, što su se bavili našom prošlosti, misle da se Leverin gradio 1462. g. te se po spomenutomu Papi, prozva Pijinom tvrgjavom = Fortezza Pia.²⁾

Resti nas pak uvjerava, da je Leverin bio gotovo dovršen 1479. g. To isto potvrgjuje i neka starinska hronaka, u kojoj je dapače rečeno još i to, da je u isto doba bio napravljen i kameniti most pred spoljašnjijem vratima od Pločâ, pa da je za sve te radnje republika potrošila 3120 dukatâ. Appendini piše na jednomu mjestu (str. 306 I.), da se Leverin počeo zidati 1459. godine, a opet na drugomu (str. 314. I.) pripovijeda, kako godine 1538 senat, bojeći se da Muhamed II. ne bi napao na grad Dubrovnik, zamoli admiralja Doriju, da bi poslao svoga inženjera Ferramolina da utvrdi i ojača grad sa istočne strane. Da je odista Ferramolino godine 1538 bio u Dubrovniku, potvrgjuje ne samo Engel (str. 212) nego i drugi povjesničari, dapače i koledar „Epidauritano“ za godinu 1862. To isto potvrgjuje još i rukopisna kronaka Mata Bašića, koja kaže da je Ferramolino bio rodom iz Brgata, što jamačno nije istinito. Svakako se ne da pobiti, da je navedene godine taj glasoviti inženjer bio u Dubrovniku, ali se tačno ne može odrediti koliko se vremena tu zaustavio, jer dok nam Bašić veli, da je prebivao pune tri godine danâ, Ivan Kukuljević kaže da nije dulje stanovao u Dubrovniku, nego samo četiri mjeseca. Tako isto, oslanjajući se na Razzi, tvrdi i prof. Gjelić.

Kako nekoliko godinâ prije Malatesta, tako sada Ferramolino popravi ne samo Leverin, nego jamačno i ostale tvrgjave, gdje postavi zaklonjene baterije i učini druge opravke po taktici, koja je onda slovila; a najposlje otvori s Pločâ nova vrata, biva ona spoljašnja, nad kojijem, priča se, da je dao urezati ovaj distih:

Este procul saevi, nullum haec per saecula Martem
Castra timent, Sancti quae fovet aura senis.³⁾

¹⁾ „L' anno 1463 Pio II. Piccolomini parte da Roma, e si porta in Ancona per passare a Ragusa, ed opporsi ai tentativi, che andava facendo Maometto II. contro questa città“. Ovako Otac Milišić u rukopisu pod br. 894 knjižnice Malobraćanâ.

²⁾ Upor. „*Prospetto cronologico della storia d. Dalmazia*“, str. 154; Skurla, op. cit. 14; Gjelić, op. cit. 62.

³⁾ Bjež'te, bijesni napadači; ove tvrgje pod obranom starca sveca ne boje se nikakva udarea ni sad ni do vijeka.

Nego, da je Leverin i prije Ferramolinova dolaska bio već sazidan i noružan, imamo, osim prije navedenijeh, još koji dokaz. U više puta pomenutomu izvještaju od 1529. g. spominje se Leverin na dva mjesta. Na prvomu se mjestu govori o nekomu topu, koji je bacao kamene kruglje, te se za tim spominje i drugi top, koji je bacao gvozdene kruglje, a najposlje se nabrajaju drugi omanji topovi, tako zvane sokonice (falconetti), što su nosili ove brojeve: 27, 31 i 28. Svi ti komadi, kaže se u izvještaju, bijahu izvagjeni iz spreme izmegju vratâ od Ponte [Drvarice].¹⁾

Na drugomu mjestu pak stoji od prilike ovo: Postaja izmegju bedema na Leverinu na Pločama, gdje smo namjestili ljude na granici mjesta Amrbatj (?) i gdje voda teče. Smirilji postavljeni na rečenom mjestu br. 36, 46, 59, 61, 74, 44, 37, 35, 49 i 51, 42 u sve smiriljâ br. šest čitavijeh, popravljenijeh od Gjunja Iv. Tomačevića.²⁾

U mojoj zbirci dubrovačkih natpisa nalaze se dva distiha, što su se čitali na dva topa postavljena povrh vratâ od Ploča, dakle na Leverinu. Evo tjih distiha:

Super Bombarda ad portas Plocciaë,
Mulciber hæc cernens quaerit, quis finxerit? et mox
Baptista est, inquit, vincor, et erubuit.³⁾

Super alia ibidem:

Sum bombarda pavor mortalibus, æther et omnis
Fulmine terra meo vel sine nube tonat.⁴⁾

¹⁾ „Posta in Reveljno alle plozze uuo cha'no groso de lo reparo et col suo maseollo fatto avjda det.a pezza tra(e) balota di petra“ „Sopra diti falconetj sono extratj dalo magazzino in fra la porta di ponta“. — (*Rapporto sugli armamenti 1529*).

²⁾ „Posta in fra lj muri in revelino alle ploze dove ponemo lj homeni alo confino de loco amrbatj (?) e dove chore la aqua. Sgmirillj posti in det'o loco N. 36, 46, 59, 61, 74, 44, 37, 35 49 e 51, 42 in tuto Sgmirilj N.o sej integri rezommodati da Zunj de Jo. Tomacevich“ (*loc. cit.*)

³⁾ Na lumbardi vrh vratâ od Ploča:

Mulciber je kad vidio
Top Krstitelj što je slio,
Zasrami se i spovije
Da pred njime on se krije.

(Iz prijevoda I. Kaznačića).

⁴⁾ Na drugoj na istome mjestu:

Lumbarda sam ja ognjena
Čudo sv'jeta prestrašena,
Bez oblaka, moga tr'jesa
Sila nebom, zemljom stresa.

(Iz prijevoda I. Kaznačića).

Pomenuti su se topovi većim dijelom pravili u Dubrovniku, gdje puščani prah bi uveden dosta ranije nego u mnogijem drugijem državama, jer su Dubrovčani i u tome išli za Italijom i Španjom, s kojijem ih zemljama spajahu pomorsko-trgovačke sveze, a zna se, da je u onijem zemljama još u XIV. vijeku često top odjeknuo.

U dubrovačkijem topolivnicama pravile su se svakovrsne lumbarde, maškuli i t. d. kako nam jasno svjedoči naprijed spomenuti izvještaj od 1529. g., u kojemu ulaze najstarija imena prvotnijeh topova, kako kolubrine, sokonice (falconetti), smirilji i t. d. Mnoštvo magazinâ (spremâ) za salnitar i sumpor, za olovo, za kumbare i za zgotovljeni barut, što se takogjer nabrajaju u pomenutomu dokumentu, jasno dokazuju u kolikoj su se mjeri Dubrovčani bavili za ono vrijeme novijem ubojnijem spravama i kako je kod njih bila napredovala ratna vještina u XV. i XVI. vijeku.¹⁾

Skurla nam pripovijeda, da je već 1417 Dubrovnik imao svog majstora za pravljenje lumbarada. On nam pripovijeda još, kako je po zaključku od 1455. g. nekomu meštru Mariju bilo naloženo, da izradi lumbardu, što se zvala sv. Vlaho, te je bacala kamenite kruglje od 300 dubrovačkih litara, a htjelo joj se 50 do 60 litara baruta za hitac.²⁾ Meni je još pridodati, da su kolubrine (coulevrins), koje se često imenuju u našem izvještaju, bile 16, 24, 36 do 48 funtaški topovi, dugi često 8 do 9 lakata dubrovačkih,³⁾ a sokonice (falconetti) bili su 5, 8, 10 funtaški topovi. Toliko jedni, koliko drugi, pak još i sve ostale onovremene naše ratne sprave kao što sagri, zmaji, gušteri i ost., bile su od veoma dobre kovne smjese.⁴⁾

¹⁾ U Dubrovniku je postojalo bratimstvo bumbardijera, koji su u erkvi sv. Sebastijana imali zasebni otar posvećen njihovoj pokroviteljici sv. Barbari. Ova nam okolnost svjedoči, koliko su se Dubrovčani zanimali topništvom i pravljenjem baruta.

²⁾ V. „Ragusa, cenni storici“ 50.

³⁾ Lakat dubrovački bio je dug 51 cm.

⁴⁾ One, koji bi željeli da se potpuno obavijeste o dubrovačkijem topovima, upućujem na savršeno i posve interesantno djelo Prof. J. Gjeljića: „Die Erzgiesser der Republik Ragusa“. Wien, 1891. Željati je, da vrijedni pisac prevede svoje krasno djelo i na naš jezik.

Povraćajući se na Leverin opazit mi je još i to, da je ova tvrgjava i po odlasku Ferramolina pretrpjela još koje opravke, kako nas uvjeravaju onovremene računске knjige.¹⁾

Je li se i u poznija vremena još štogod ispravljalo na istoj tvrgjavi, ja za stalno ne bih znao kazati; ali se to zna, da je ista i po velikoj trešnji (1667) ostala posve neoštećena.

Domaća je povjest zabilježila zlatnijem slovima ime ove tvrgjave, jer ista, kroz one crne dane, za kojete rešnja, požar i hajdučko plijenjenje bijahu gotovo uništili Dubrovnik, bila je jedino sigurno mjesto, gdje se sakupljahu još preostala vlastela i gdje se sačuvalo najveće blago, kojijem se Dubrovnik diči, a to svete moći, koje odmah drugi dan po trešnji bijahu iskopane ispod ruševinâ i prenesene u Leverin, gdje ostanu do posljednje nedjelje junija mjeseca, kada svečano bijahu sahranjene u crkvu sv. Dominika.²⁾

Leverin je bio za dulje vremena središte, gdje se sakupljala republikanska vlada i tu je vijeće vijećala, te potrebite naredbe podavala za uspostavljenje sigurnosti i poretka, jer je i knežev dvor ostao trešnjom znatno oštećen, te se onamo nije mogao senat da sakuplja.

Ime ove tvrgjave tijesno je spojeno s imenom Nikolice Bone, koji sve svoje sile uloži, da se obezglavljeni i gotovo propali grad opet iz vlastitog pepela podigne i oživi. Uz ime ove tvrgjave slavno će se spominjati takogjer i ime Marka Marinovića, koji se za vrijeme dubrovačkoga ustanka od 1813. g. toliko proglasio, da je, uz ostale dične mu drugove, zaslužio da ih M. Karaman pjesmom proslavi:

Bio živ i zdrav Vlaho Zglave,
Marinović, Koprivica,
Neumrle vaše slave
Spominjaće djece dica.

¹⁾ 5 Maggio 1570. A. S.r Nicolò di Gozze e comp. Off.li d. fabrica de Revelino e di S. Giacomo se. 150 p. bis.o del loro Off.o secondo la P.te del Min. Cons. adi 3 maggio.

23 Marzo 1571 a S.r Nicolò di Gozze e Comp. Off.li della fabrica del Revelino ipp. 100 p. bisogno del loro off.o

24 Nov. 1571. Agli Off.li di fabrica del Revelino ipp. 150 ecc. (Iz spomenutih „Partite delle Polizze u Il.oj knjizi Matejevijeh *Zibalduna*).

²⁾ Upor. Skurla: „Moćnik stolne crkve dubrovačke“ str. 11.

Leverin je gotovo trouglasta oblika, te je s jednijem bokom okrenut prema sjeveru, i s te su strane zidine uprav kiklopske. Drugi mu se bok pruža k istočno-južnoj strani, gdje se mora dotiče, dok ga sa sjevera duboki rov rastavlja od suha, pa i od gradskih bedema. Pred samom tvrgjavom pružio se krasni kameniti most, kojega je istočna glava bila zaštićena zasebnijem zidom s puškaricama;¹⁾ no u zadnje doba taj zid bi razoren za proširenje ceste, koja vodi put Trebinja. Uz drugu glavu tog mosta oslanjao se drvenasti, viseći most, što bi stražari za noćno doba u vis podigli, te se tako nije moglo pristupiti do prvijeh vrata od Pločâ, nad kojijem se uzdiže zid sa nazupčanim rubom za topove.

Tvrgjava je ova na dva poda sa zidnijem platnom i podzemnijem kazamatama, gdje se nekad hranio puščani prah i svakovrsno vojničko oružje. Jedan dio ove jake i veličanstvene tvrgjave služi dandanas kao vojnička kazarna, dok je drugi upotrebljen za spremu soli. Povrh ovog dijela vidi se poluoskočeni kameniti kíp sv. Vlaha, koji je kíp, po mnijenju Prof. Eitelbergera, najstariji, što se do danas sačuvao po gradskijem bedemima, a vidi se očito, da je ondje bio docnije namješten.²⁾

Kako se progje Leverin dolazi se na drugi kameniti most, a ovaj pak vodi na druga vrata od Pločâ, što su uprav vanjska vrata gradska s istočne strane; onda preko rondell-a stare komarde dolazi se najzad do unutrašnjijeh vrata, te na Placu Veliku ili stradun.

Ovijem ja zaglavljujem svoju raspravu o bedemima grada Dubrovnika. Ne znam hoće li je čitatelji naći zanimivom ili ne; ali pišući ove retke nije mi bilo ni na kraj pameti da pružim zgodne paše za puku zabavu.

Moja namjera, dapače moja vruća želja bila je ta, da našoj miloj omladini u kratko i vjerno ispričam koliko i što su sve ura-

¹⁾ Rupe, kroz koje se pucalo.

²⁾ „Mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens“. Wien, 1861.

dili naši slavni praoci da obezbijede slobodu i neodvisnost ovoj grudici zemlje, braneći je kroz dugi niz vijeková toliko od pandža grabežljivog mletačkog lava, koliko od krive muslomanske čorde.

Ako u svojoj želji i namjeri nijesam potpuno uspio, nadam se da će omladina, ta naša uzdanica, ipak primiti dobrovoljno ovu ako i slabu radnju, koja će ako ništa otrgnuti iz zaborava gdjekoju znamenitost naše dične prošlosti.

Saćokradica

(Iz Teokrita)

Nekadara Ljubav kradljivicu,
 Kad dizaše iz ulišta saće,
 Najegjena zla upeknu čela;
 Sve joj rani na prstima kapke.
 Pa plakaše ona od bolesti,
 I od muke duvaše u ruku,
 I lupaaše o zemlju nogama,
 I trčaaše tamo i ovamo.
 Dok ukaza Afroditi bocu,
 I reče joj kazujući ruke:
 „Kolišna je živinica čela,
 A gle rane kolike zadava!“ —
 Nasmija se Afrodita majka:
 „A n'jesi li kao čela i ti!
 Malahna si, nuti kolišna si,
 Pa kolike ti zadavaš rane.“

Posrbio Z. Z. Z.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Tri književnička Jubileja.

g. 1901.

Njegoš (1813—1851).

Kada je srpsko-dubrovačka književnost iza pada dubrovačke republike bila na svom smiraju, pojavi se u srpskoj književnosti letargija i apatija. Srpska je knjiga, istina, davala o sebi glasa, ali ti glasovi bijahu slabi, a da iz mrtvila probude srpsku književnost. Došao je, kao Bogom poslat, veliki srpski reformator i otac novije srpske književnosti, koji se borio protiv aristokracije u književnosti, koji je htio da književnost zahvati cio srpski narod. Taj veliki reformator bio je Vuk Karadžić. On sam još ne bi mogao da izvede svoje djelo, da se nije za njim povelio kolo mladijeh pregalaca, koji su kao sjajni meteor zasvijetlili na nebu srpske knjige. Jedan od takovijeh bio je i Njegoš, kome se 19. septembra 1901. navršila pedeseta obljetnica od njegove smrti.

Njegoš se dakle rodio u ono vrijeme, kad su se u koštac uhvatile dvije ideje: Svetićeva i Vukova. On je odmah prihvatio Vukovu i pospješio njenu slavu.

Ugledao je bijela svijeta u crnogorskiem Njegušima 1. novembra g. 1813. Svoje djetinjstvo proveo je u crnogorskiem hridinama i tu se je njegova mlada pjesnička fantazija napajala srpskim patriotizmom a pregalaštvom kosovskih osvjetnika oduševljavala. Već u naj ranijoj svojoj mladosti njegova djetinjska mašta shvatila je tešku borbu, koju su morali da izdrže njegovi. Kada mu je bila deseta godina, stric Petar Petrović I. dade ga na nauke. Učitelj mu je bio srpski pjesnik Sima Milutinović Sarajlija, koji je zajedno sa svojim učenikom čitao pjesme i oduševljavao se. Mladi Njegoš je sa zanimanjem i pažnjom slušao svoga učitelja i gledao ga kako se zanosi. To je sve djelovalo i na njega. Kad mu g. 1830. umre stric vladika Petar I., po naročitoj stričevoj volji on bi izabran vladikom, pošto se zakalugjeri. Vladika postade u svojoj 19-oj godini. Godine njegova vladanja, to je epopeja srpskoga naroda za nezavisnost; to je on sam naj bolje opjevao u svojoj: *Slobodijadi*, gdje opisuje borbe Crnogoraca proti Turcima. Radi prevelikog duševnog i tjelesnog rada počeo je pobolijevati. Poge u Italiju, da traži lijeka, ali sve mu bi uzalud, jer g. 1851. na 19. oktobra ispusti svoju veliku dušu.

Njegošev život kreće se u dva pravca: pjesnički i politički. U svijem svojim djelima on se je pokazao kao pjesnik lirski; ali se nalazi i epskog i dramskog elementa. To naj bolje pokazuje njegovo glavno djelo *Gorski Vijenac*. Glavna karakteristika njegovih djela jest — filozofsko razmišljanje, koje je često prožeto pesimizmom i melanholijom. Ali to je pesimizam o jagjene srpske duše, koju diraju rane patničkoga srpskoga naroda. To je osjetljiva pjesnička duša, koja sa svom napornom snagom osjeća muke i patnje svoga naroda i daje oduška svojoj boli u pjesmi, tako da njegov individualizam postaje sinteza srpskoga naroda i baš zato je priznat kao najveći srpski pjesnik. Njegovo gjenije nije se samo zadovoljilo prirodom; on se, poput orla, penje i traži u svojoj *Luči Mikrokozma* uzrok postanka čovjekova. U ovom se djelu najbolje pokazuje Njegoš kao filozof i duboki mislilac, koji hoće da prodre u tajne prirode. A što tek da rečemo o njegovu patriotizmu, kojim odišu sva njegova djela? — To je čisti, prekaljeni i nesebični patriotizam jednog gjenija, jedne velike duše, koja osjeća bolove svoga naroda i koja ih s narodom dijeli. A ko je bio u težim iskušenjima nego Njegoš, vladar Crnogorski? Koji je narod kao srpski toliko krvi prolio za svoju slobodu? A Njegoš je uprav bio nosilac te velike ideje svoga naroda, bio je nosilac njen moralni i materijalni. Kao vladar one šake nepredobitnijeh crnogorskih sokolova i zadnjih zatočnikâ srpske veličine i slobode on je sve peripetije drame, koja se zove — borba za slobodu — doživio; one su sve u njegovoj pjesničkoj duši našle odjeka, jer ih niko nije mogao bolje osjetiti nego on. Nas diraju patriotske pjesme Jakšića, Kaćanskoga, Zmaja, ali ne tako kao Njegoševe; one jedine mogu da izmame suzu u našem očima... mi osjećamo zajedno s pjesnikom, a to je baš dještvo prave poezije. Kao nit kroz njegova djela provlači se patriotizam. Uzmite *Gorski Vijenac*, *Luču*, *Slobodijadu*, *Cetinjskog pustinjaka*, *Lijek jarosti turske*, *Ogledalo srpsko*, *Šćepana maloga* i sve njegove sitnije pjesme, svuda ćete naći srpsku dušu, koja tuži i koja osjeća sve muke i patnje svoga naroda. Bol njegovu ćemo naj bolje moći da razumijemo, ako promislimo, što je morao da ispašta njegov narod u borbi s Turcima i sa srpskim odmetnicima, koji odbaciše od sebe vjeru i ime svojijeh djedovâ i borahu se proti svojoj braći Srbima. Njegovu pjesničku, osjetljivu dušu to je naj dublje diralo, kad o jagjene duše pjeva:

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Moje pleme snom mrtvijem spava,
 Suza moja nema roditelja,
 Nada mnom je nebo zatvoreno,
 Ne prima mi plača ni molitve.“

Težak je doista bio položaj srpskoga naroda u prvoj polovini minuloga vijeka, a ovi su stihovi vjerni odjek onoga vremena.

Njegošev patriotizam je svak osjetio, ko se je družio s njim; to osobito dokazuju njegova pisma, prožeta najvećim patriotizmom, u kojijem se jada na stanje Srpstva i tješi se nadom na bolju budućnost. . . .

Njegoš nije samo slavan kao velik pjesnik, on je takogjer glasovit i kao vladalac. Mnogo je dobra on učinio Crnoj Gori: izmorio je zavagjene, uveo škole, otvorio opet štampariju nakon 350 godina i — što je najglavnije — sačuvao je vjekovnu nezavisnost Crne Gore. Kao političar htio je jedinstvo južnijeh Slovena i na tome je radio do svoje smrti.

U vijenac slave najvećega srpskoga pjesnika, crnogorskoga gjenija, šaljemo i mi sa obala plavoga Jadrana zeleni listak na Lovčenski vis. . . .

*

Марулић (1450—1524).

И Хрвати су славили прошлијех дана четирстоту обљетницу хрватске књижевности, којој је ударио темељ Марко Марулић—Спљећанин, и ако Марко Марулић није први, који је почео да пише народнијем језиком, јер је и прије њега било књижевнијех покушаја. Будући да су ови сасвим незнатне вриједности, а за друге нема доказа, — његову Јудит у држе Хрвати као почетак своје литературе.

Марко Марулић родио се у Спљету г. 1450. од старе и угледне властееоске породице, која се је старином звала Пецинић или Пицинић. Стање његовијех родитеља било је имућно, тако да су они могли Марка дати на науке. Марко не бијаше јединац у својијех родитеља; они су имали још пет синова и једну кћер. Прве је науке учио у своме родном мјесту Спљету а више је науке свршио на универзитати у Падови гдје је у оно вријеме већина Далматинаца и Дубровчана учила.

Марко је у Италији заволио талијанску књигу, упознавши добро талијанску литературу и класичне језике. Ту баш је и имао прилике, да се бави и занима књижевношћу свога времена. У Италији је и он усисао ону слаткоћу класичнијех језика, која се је кашње испољила у свијем његовијем дјелима. Латински је у Италији такођер добро изучио тако, да се је бројио у прве латинисте свога времена. Његова филозофска дјела и остала одвојила су својом једрином и фином латиништинном, тако да су била позната цијелој културној Јевропи онога времена. Поред другијех гласовитијех професора на падованској универзитати имао је и гласовитога Вићентини.

Марулићев боравак у Италији био је пресудна тачка његова рада. Кад је свршио универзитатске науке у Падови, поврати се Марулић у своје родно мјесто Сплет. Чим је ступио на своју родну груду, подао се раскошну и раскашану животу. Био је дубоко зашао с праве стазе, али, својом срећом, поврати се опет на прави пут. Што га је на то склонило? — Разочарање у љубави. Прича се, на име, да је са неким Папалићем заволио исту дјевојку, која је била добра срца, јер је — обојици одвраћала љубав. Млади љубавници, како што је то било модерно у временима романтике и трубадура, долазили би ноћу на свиленим степеницама, да се науживају гоја и љубави у меком наручју своје драге. . . . Док би један био горе, други би стражио, (можда онда није било љубоморе!). Једном је био дошао ред на Марка да пође своме злату, а друг му Папалић имао је да стражи. Али Папалић навали молбама на Марка, да њега пусти, и он збиља, на превелику своју срећу, попусти. Марко је био спасен. Чекајући неколико сахата под дворима своје младе, од једном паде преда њ једна врећа. Он са страхом приступи к њој, и на свој превелики ужас, опази мртву љешину свога пријатеља са одсјеченом главом. Ово је страшни печат учинило на Марулићеву душу, он се сав преокрене и већ у својој 26.ој години живота, Марулић је био сит свијета и његовијех таптина. Он се повуче, увјерен о ништавилу животному. Није опћио ни с ким. Подао се самачком животу и дубоко је размишљао. . . . Ту је оштрим аскетским животом живио и мучио своје тијело најтежом покором. Је-

дина му је забава била књига, и њој је био вјеран све до свога пошљедњег часа. Она му је једина утјеха и једини разговор била.

Од овуд су баш потекла сва Марулићева дјела. Када су му умрла браћа, преузе господарство, а драге би га се воље био оставио. Кад му је била 60 година и то год. 1510., одлучи провести своје задње часове у испосничкој ћелији, и пође у манастир св. Петра у Глухој Долини на отоку, Шолти, у близини свога роднога мјеста Спљета. Ту је и закљонио своје очи 5 јануара 1524, у лијеној старости, у својој 74 години. Био је законан по сопственој жељи у фрањевачкој цркви на домаку зидина града Спљета.

Прво Марулићево дјело било је: Хисторија св. Јудите, која је посвећена Дујму Банистрићу. У самом предговору писац говори да је дјело довршио 22. априла г. 1501 за осам недјеља. Предмет ове Марулићеве књиге узет је из познате библијске приче: Опсада града Бетулије од асирског сионика Холоферна, којему је удовица Јудита осјекла главу и тако ослободила град од велике биједи. Као свако његово дјело тако и ово носи на себи биљег строго религиозни и набожни. У своме дјелу до нај детаљнијих ситница описује предмете, тако да је често и досадан. Али у оно се вријеме онако и писало. Доста је погледати позније дубровачке писце, који су до зла Бога развличили и губили се у незнатне детаље, одаљујући се од главног предмета. Осим Јудите, написао је и другу епску пјесму Сузану; он их зове »историјама«. Мимо ове споменућу још: Урехе духовне, Добре Науке, Липо приговарање разума и чловика, Супротива сласти од блага, и Стумачење Кâта. На нашем језику писао је још малијех пјесама, већином шаљиве садржине по примјеру тадашњијех талијанскијех писаца. Ове шаљиве пјесме он зове: Поклади, Коризма и Сповид колудриц од седам смртних грихов; још би овамо ишла и једна изгубљена: фротуле од бух. Написао је још и неке драме, које су наравно као већина његовијех дјела набожне садржине: Приказање св. Пануџија, казање од невољнога дне од суда и Говорење св. Бернарда. Прозом је писао такођер. Латински је написао: *de institutione bene beateque vivendi*

ⁱ Evangelistarium. Ovo su mu naj znatnija djela pisana latinski, no ih ima još nekoliko.

Марулић је писао своја дјела икавском чакавштином са талијанскијем примјесима. У Марулићеву су се чакавштину, угледали и неки српско-дубровачки писци до Чубрановића и ако се у Дубровнику није никад чакавски говорило.

Свакако српско-дубровачка литература, која се сунчала на здракама талијанске ренесансе, мора да буде захвална Марку Марулићу, који је много допринио њеном развиту.

*

Jovan Rajić (1726—1801).

U ono vrijeme, kad su Srbi svojom dragocjenom krvlju i svojim golim grudima zadržavali najezdu bijesnih Osmanlija, slabo je imao ko vremena da se bavi književnošću. Ipak ova nije bila zaboravljena, nego je kao utrnuti suvarak tinjala među Srbima pravoslavne vjere u zemljama krune sv. Stjepana. Bilo je dakle i onda radenika, koji su radili na polju narodne prosvjete, i ako je njihov rad u prvom redu bio namijenjen inteligentnijoj klasi naroda srpskoga. Iza pada srpske carevine na Kosovu i iza prijelaza Srbâ pod Arsenijem Crnojevićem, kod Srbâ u Ugarskoj su se pojavili počeci književnosti. Jedan od naj odličnijih zastupnika onoga doba jest bez sumnje Jovan Rajić.

Jovan se Rajić rodio 11. novembra 1726. u Karlovcima u Gornjem Kraju. Bio je naj stariji između svoje braće. Njegovi roditelji bijahu prosti i siromašni ljudi, ali su se ipak brinuli vaspitanjem svoje djece. Osnovnu je školu učio u svome rodnom mjestu, gdje mu je bio učiteljem Petar Rajković. Videći ovaj talenat u mladoga Rajića, uze ga k sebi i zadržao ga je 7 godina. U to vrijeme dogjoše iz Rusije, na poziv mitropolita Vićentija Jovanovića, učitelji. Kod njih je učio naš Jovan latinski, ruski i druge nauke. Kad je svršio gimnazije u Komoranu i Šopronju, pogje g. 1753. u Rusiju u Kijev. U Kijevu je slušao duhovnu akademiju sve do g. 1756, zatim krene u Moskvu. Poglavitito se bavio bogoslovskim naukama i u Kijevu i u Moskvi. Iz Moskve krene u Smolensko, odakle se opet povrati u svoju domovinu. Pošto nije dobio u Karlovcima mjesto profesora, proputovavši Vlašku, Poljsku i Moldavsku, te gotovo cio Balkan, preseli se u Karlovece, a malo zatim u Temišvar, gdje je dobio učiteljsko mjesto i predavao bogosloviju, geografiju i istoriju. Ovdje je imao spor

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А
sa Jeftimijom Rodosavljevićem. Odovle krene Rajić u Temišvar a na poziv vladike Pajsija Putnika krene u Novi Sad, gdje je postao i profesorom „duhovnog kolegija“. Tu se i zakalugjeri u Kovinjskom manastiru g. 1772. Pošto nije težio za častima, nego samo za naukom, odbio je mnogo puta ponugjeni mu episkopat, a svoj život u naponu muževne snage posveti svome narodu. Već je tada bio čuven, tako da je bila ostala narodna riječ: „Učen kao Rajić“. Rajić je imao mnogo „čaša žuči“ da proguta radi zavisti i nepokolebive privrženosti svoje svom dobrotvoru Pajsiji Putniku g. 1774. Rajić se nije osvrtao na svoje dušmane, nego ih je ozbiljnim radom i trijeznom naukom sve pritisnuo zidu. Znao je, e će pravda slaviti svoje, a zavist njegovijeh dušmana da će mu samo koristi donijeti. Car ga austrijski Leopold II. g. 1790. za književne zasluge obdari zlatnijem arhimandritskim krstom na zlatnom lancu; kašnje ga je odlikovala i ruska carica Katarina zlatnom medaljom za zasluge na kulturnom polju. I tu je on proveo u radu i učenju sve do svoje 74 godine. Umro je g. 1801., dakle prošle mu je godine istekla stota obljetnica od njegova rođenja.

Rajić je napisao možda više nego iko od starijih književnika; njegovi radovi leže i danas u rukopisu i čekaju svoga izdavača.

С В И Б Л И О Т Е К А
Sva Rajićeva djela nose na sebi religiozni karakter, katkad i previše vjeruje praznovjerju i kojekakvim slučajevima. Pa ipak mi danas ne možemo a da s udivljenjem ne skinemo kapu pred ocem srpske istorije i da se ne divimo njegovom prijegoru, ustrajnosti i radu. Zgodno kaže o njemu srpski istoričar Lj. Jovanović: „I mi danas, sa svim ovim našim bibliotekama ne možemo a da s divljenjem ne pomislimo koliko je njega moralo stati truda, dok je nabavio i pokupio onoliko mnoštvo dotadašnjih istorijskih radova. On nije imao pri ruci izvorâ prvoga reda, pa da njima proverava ostale. Ti su izvori onda bili slabo poznati“. (Српски књ. Гласник III. 5. стр. 380).

Poglavita njegova mana bila je ta, što svoje knjige nije pisao srpskim narodnim jezikom, nego slaveno-ruskim, tako da su bile pristupačne samo inteligenciji; narod ih nikako ne bi ni danas razumio nego bi trebao svoga prevodioca. Ali nije se ni čudit, kad promislimo, u kojemu je vremenu Rajić živio.

Književni je rad Rajićev raznovrstan, i mi ćemo samo glavnije ovdje spomenuti: Катихизис мали, Свјашченаја историја, Собра-

није разних неделних и празничних нараввучителних поучениј, Цвјетник, ра много пригоднијех Слова; takogjer pjesma Бој змаја с орлови, и ако се може назват tragedija: О смрти последнаго царја српскога Уроша, ра још Стихи о воспоминанији смрти, и Пјесни. Osim pomenutih ima још spisa teološke i istorijske sadržine: Тјело теологическоје (u sedam svezaka), Описаније соборов от восточнија церкви пријемљених, Историја о раздјељенији црквеј восточнаја и западнија, ра је написао и Дјела Теофана Прекоповича, архиепископа новгородскаго. Описао је и историју и доживљаје svoga putovanja u Мореплаванију. Gore spomenuta djela većinom su teološke sadržine, a od istorijskih najglavnije mu je djelo: Историја разних славенских народоѡ, начаче Болгароѡ, Хорватоѡ и Србоѡ. На овој је радио пунијех осам година. U ovom djelu brani srpski narod od њekijeh neobjektivnijeh pisaca, kao: Orbiniја, Frešota i Difrena. Он је захватио овийем djelom cijelu srpsku prošlost, i ovom istorijom највише је изашао на glas. Још је писао из историје: Краткаја Срблији, Расији, Босни и Рами краљевеѡ историја и још многог друге sitnije spise, који још nijesu ugledali bijela svijeta a који сви svjedoče о пријегору и марљивости Jovana Rajića. I ако danas његови spisi nemaju svoju pravu vrijednost, ipak su korisni srpskome istoričaru. Он је био — како што каже Andra Gavrilović — „potpuno povjesničar a ne istorik kritičar“. U današnje se doba naravno zahtijeva ovo drugo; ali sasvim tim Rajić је stekao neprocjenjenih zasluga po srpsku istoriju, i ona mu samo може да буде zahvalna, kao svome ocu i onome, који је prvi od Srbâ počeo raditi на њој. То су заслуге Jovana Rajića, које се никакo не smiju poreći.

K. S.

Epigram.

Које живо сличи на ђовјека?

Filozofi њeki mudrovahu

I pitanja umna postavljahu:

„Које живо сличи на ђовјека?“

— „Englez — reče Francez — ovog vjeka!“ —

Živko.

Epistolarije

(priopćio L. Zore).

Nastavljam ovaj posao iznašanjem privatnijih pisama našijeh pokojnijeh književnikâ i učenjakâ. Bodri me pak i primjer drugijeh našijeh književnijeh listova, kao n. p. Biogradskoga „Kola“, koji u svom I. broju ove godine iznosi „jedno pismo Vukovo“. Danas su na redu dvije knjige glasovitoga Miklošića meni upravljene. Jedna je njemački, ali je ipak tako izvorno iznosim, a u primjedbi je prevodim, da je svakomu na dohvat. Evo me na stvar:

I.

P. T. Herr professor Lucas Zore¹⁾

Ragusa

Geehrter Herr professor!

Wollten sie wohl so freundlich sein mir einige Fragen zu beantworten, welche das im Slovincu vom 11 Nov. d. J. veröffentlichte Volkslied betreffen? Es ist die von Goethe übersetzte *Asanaginica*, das in der Welt bekannteste slav. Volkslied.

Wer ist Srećko Dujam Karaman, der Herausgeber des genannten Liedes?

Hat er das Lied aus dem Munde des Volkes aufgezeichnet? Ist Ihnen der Ausdruck „u zatrage“ v. 31 vorgekommen?

¹⁾ P. N. Gospodin profesor Luko Zore

Dubrovnik

Poštovani gosp. profesore!

Bi li ste mi prijatno odgovorili na neka pitanja, što se tiču narodne pjesme iznesene u „Slovincu“ 11.og Nov. o. g.? To je *Asanaginica*, što je preveo Goethe, najčeuvenija slovenska narodna pjesma na svijetu.

Ko je Srećko Dujam Karaman, koji je priopćio rečenu pjesmu? Je li on tu pjesmu popisao iz pučkijeh ustâ?

Jeste li naišli na izraz „u zatrage“ st. 31? Što znači „podključac“ st. 60? Čuje li se i sad gdje god ta riječ? Je li Vam poznata riječ „nozve“ st. 80? St. 84 čini se čudno da gospogja dariva naj dražemu djetetu „uboške haljine“. Za odgovor ovijeh pitanjâ, koja me muče, bio bih Vam veoma zahvalan.

Sa naj srdačnijim pozdravima

Vaš odani

U Beču 23 Dec. 1882.

Miklošić

Was bedeutet „podključac“¹⁾ v. 60? Kommt das Wort irgendwo gegenwärtig vor?

Ist Ihnen der Ausdruck „nozve“²⁾ v. 80 bekannt?

V. 84 fällt es auf dass die Frau dem liebsten Kinde ein „ärmliches Kleid“ „uboške“³⁾ haljine“ gibt.

Für die Beantwortung dieser mich quälenden Fragen wäre ich Ihnen sehr dankbar.

Mit herzlichsten Grüßen Ihr ergeb.

Wien 23 Dec. 1882

Miklosich

II.

P. N. gosp. Luka prof. Zore

Dubrovnik

Vele štovani gospodine!

Vraćam Vam liste, koje ste mi povjerali s raspravom o „Asanaginici“, moleći Vas da jedan istisak pošaljete g. Karamanu.

Velika Vam hvala na Vašoj dobroti.

Pozdravlajući Vas ostajem Vaš zahvalni

U Beču 13 Avg. 1883.

Miklošić

Epigram.

Prije i sada u našem gradu.

Prije kod nas javno iznašahu

Književnici djela i pjesnici,

A uhode gadni se skrivalahu. —

A što rade sada književnici? —

Sad književnik svoje ime skriva,

A uhoda javno svud uživa!!

Živko.

¹⁾ U pjesmi je „podključac“ a ne „podključae“ i znači „pokrivač“.

²⁾ U pjesmi je „nozve“ a ne „nozve“ i to je njeka vrsta *dokoljenica*.

³⁾ Pučka etimologija je učinila od — u *bošči* haljine — *uboške* haljine. *Bošča* je turska riječ i znači *ubrusac*, *omot*; dakle haljine u *ubruscu*, u *omotu*.

Dragi čitaoci,

Očitujem vam, u velike mi je žao što ne umijem srpski, da vam mogu govoriti vašijem jezikom; no to mi ne smeta, a vidite i vi, te jednako moje slabo pero ulažem da posluži književnosti, pokle mojer stvari lijepo prevodi naš dragi čeonik g. Zore. Za njega je posao te žak, ali je svrha časna; u tome će on naći nadarja za svoje muke.

Ipak zapreka tijekom nije sa svijem uklonjena. Ima ovdje dvostruki prijevod, koji stvara više od jedne neprilike. Arapski jezik, iz koga idem da vam iznesem ljepotâ, ima uprav osobiti karakter slikâ i izrazâ, a njegova pojezija tako je duboko metaforična da same fraze i riječi arapske po sebi mogu prekazati pjesničku ljepotu. Arapska književnost je u frazama kakova je i u slikama. Osim što nijesam u biću da pišem srpski, prvi prijevod treba mi učinit franceski, a odatle opet to se prevodi srpski, eda se uzmogne iznijeti u „Srgju“. Po tome ja ne mogu jamčiti da su moji dopisi sačuvali svu karakterističnu ljepotu arapskoga jezika.

Ima i druga neprilika; arapski je jezik more, gdje se ne može dostati do dna; a ja nemam na ruci nikakvo djelo, koje sadrži divote arapske. Ovo dakle idem da vadim iz svoje kratke pameti i iz svoga umnoga dara veoma stegnuta, a to da vam po volji učinim.

Još mi je potreba da zažmete jedno oko za stvari nepotpune i ograničene koje vam nudim da čitate. Megjutijem zauzeću se da vam ugodim, i za ono malo, što vam ponudim, obričem se da ću koliko god mi bude moguće nastojati eda moji dopisi budu bistri i razumljivi, i da ću pridodati primjedaba, koje će olakotiti da se dokuči pravi smisao.

Ja ću iznositi izrekâ, mišli, poslovičâ, pjesničkijeh izvoda i moralnijeh raspravâ izabranijeh iz Korana, iz Hadita (prorokovijeh riječi), iz arapskijeh pisacâ i pjesnikâ i iz mojih vlastitijeh spisâ. Prosvijetlio mi Bog pamet, eda mi ona bude na ruci u namjeri da uslužim čitalačkomu svijetu i da vama ugodim!

Izreke i misli.

1. Zlo uzlazi do svog izvora. (Grizodušje i posljedice stižu onoga, koji je nešto opravio).

2. Vaše starješine biće odsijev vašijeh djela; vaši upravljači naličće na vas. (Bićete vladani kako zaslužujete; od dobrijeh ako ste dobri ili od zlijeh, ako ste i vi taki).

3. Pokazati dobro to je učiniti ga. (Naučiti koga da dobro učini to je podijeliti s njim zaslugu).

4. Milostinja tajna blaži srčbu Božiju.¹⁾ (U Arapâ milostinju treba dijeliti tajno, čak od svake svijetovne taštine, da bude prijatna Bogu i nadarena).

5. Raj čovjekov je njegova kuća. (U istinu ništa se ne može usporediti sa čestitosti srećna čovjeka u njegovoj kući i porodici).

6. Ko je podatne ruke besmrtan je. (Njegova dobra djela čine neumrljem njegovo ime i po smrti).

7. Prijatelji su mnogobrojni u sreći a rijetki u nesreći. (Obično kupe se prijatelji oko onoga, komu se sreća smije, i iščezavaju postepeno kako sreća opada).

9. Rât je hitrina. (Pobjeda se pripisuje više domišljatosti nego snazi).

10. Zamjena darovâ goji prijateljstvo.

11. Stidljivost je dio vjere. (Kako vjera, tako i stidljivost nas odbija od zla djela).

12. Izaberite za svoje sjeme naj bolju zemlju. (Izaberite, kad se ženite, drugaricu zdravu, dobro odgojenu i dobre kuće; ona će vas usrećiti dobrom djecom).

13. Bolje je sam nego u zlu društvu.

14. Nesreće i pogreške tugje mudri su kažiput; blago si onima koji se znadu okoristit!

15. Prisega je laž ili pokajanje. (Svagdano se dogagja da čovjek ili se iznevjeri svojoj prisezi, biva laže, ili se kaje, ako joj je vjeran).

16. Naj nesrećniji je čovjek vladar, koji gradi nesreću svojih podložnikâ.

Ljubavna poezija (izvod).

Zaljubljenik usporegjujuć svoju dragu s mjesecom veli: — Ona vidi mjesec, a ja vidim drugi; no ona gleda mojim okom a ja njezinijem. —

(Vidi se da pjesnik hoće da kaže da lice njegove drage drugi je mjesec, ali to nije sve. Najglavnije je u tomu duševni okret što on čini govoreći: No ja gledam njezinijem okom, a što vidi ona? Ona vidi naravni mjesec na nebu; a on? Alegorični mjesec, što je njezino lice, a to znači da lice njegove drage pravi je mjesec, a

¹⁾ Htjeli bi znati je li ovo u običajima Arapskoga naroda, ili je ovo koja vjerska naredba po Koranu. Zadužiće nas mnogo učeni g. pisac, ako nam ove stvari u opće razjasni (Ured).

onaj nebeski nije nego lažni mjesec što mu se privigja. Ovo je uzvišeno!)

*

Drugi pjesnik kaže:

— Čudi li se ona da su moje suze pobijeljele; a ne zna li ona da su ostarile i posijedjele kako moje kose!! —

(Ovaj tužan zaljubljenik vidi se da je bio jako nesrećan; on je plakao sav svoj život i dospio do toga da vidi sve bijelo. On nije kako onaj drugi, koji vidi sve crno:)

— A ne znaš zašto je moj plač pocrnio? — Čuj: suzâ nema više, vrelo se osušilo, i ovo je očinje crnilo, što ti vidiš teći!! —

*

A sad čujte drugog ljubovnika, koji priča svu historiju svoje nesrećne ljubavi jednijem samijem stihom:

— Vidim i ljubim; zaklinjem da mi se smiluju i odbijaju me, a smirenje mi nestaje; umirem!! —

(Ove uzvišene kratkoće, koja mnogo kaže u malo riječi, a slog i značenje ne postaje tamno, nema nego u arapskom jeziku. Nije moguće prevrnut svu ljepotu u drugi jezik. Ja sam to učinio kako sam mogao).

*

Arapin piše svojoj dragoj, koju za nje ljepotu prozvali su lane.¹⁾

— Lane ti si po tvojim očima, po tvome vratu i micanju; a jesi li za ostalo? Lane brsti gorsko zelje, a ti se hraniš mojim srcem; lane pije iz bistrih vrelâ u pustinji, a ti gasiš žegju mojim suzama; lane ubijaju lovci a ti ubijaš tvoga lovca! Ne! ja bih prije rekao da si ti Edenski raj; tvoji su obrazi jabuke; angejo stražanin je tvoja ljepota, a dva mača tvoje su trepavice; rekao bih da je tvoja uspomena slatka u mom sreću, ali da je i grka!!!

(Pjesnik ovdje namiguje na Adomov raj, iz koga je Adam protjeran, jer je okusio jabuke, a raj je čuvao za tijem angejo s ognjenijem mačem u ruci. Smisao je bistar, kad se malo promisli. Ovo je sve što čovječja mašta može naj ljepše i naj bogatije izvesti).

Nedjip Bey

generalni turski konsuo u Dalmaciji.

¹⁾ *Gazelle*, i to je arapska riječ. — Oči i vrat te životinje divne su ljepote; njezina okretnost je izvanredna.

Bilješke.

Primili smo ovu dopisnicu i evo je iznosimo: ¹⁾

Dragi Srgju!

Nemoj mi, dragi burazere, ovo što ću te sad da pitam, uzet na zamjeru. Elem, lijepe mi moje časti, ne kanim ti činiti jazuka. — Ono sam ti ja sinoć prevraćao tvoju lijepu knjigu, a ma, brate, lijepo, lijepo — kud ćeš ljepše! Već nešto mi zapazi oko i veli: „Ne ćeš!“ — Šta ne ćeš, sedam ti bogova — promislim ja; — beli je tako, dok naš Živko to meće! — A ma ne ćeš, a jok!“ veli mi neki šejtan. — I ja ti, dragi Srgju, ne stisnuh od toga oka do ponoća. Sve me je nješto mučilo; vražji svijet i učnost tvoga Živka. Pa prevraćajući se po krevetu mislim: Živko piše, da „Ponta di gmina“ zove okolo srpski narod „Lovište“ — eto ono me „srpski“ smelo. Jer sam ti ja vičan u one rćanske²⁾ krajeve, a ma onamo, dragi, vele da su Hrvati. Rekoh ti, ne mogoh stisnuti oka: onamo Živko na srpsku, ovamo će naši na hrvatsku. Pa jer sam odlučio pokazati tamo svojim laćmanima ovo u „Srgju“, ne znam bih li iznio žive glave, kad bih im zaintačio da su Srbliji. Za to te molim, dragi Srgju, da ti meni to obrazložiš i zasoliš historijom, da vide crno na bijelo, pa da ih se ne plašim. (Čim prije, dè!)

Sada ti moj selam, a ti to učini — tako ti čistog tvog obraza!

Rćanin.

Na ovo evo odgovaramo.

Dragi Rćanine!

Svi povjesničari i naši i tugji jednoglasno potvrđuju da je Rât bio srpskijeh vladarâ, koji ga ili darovaše ili prodadoše dubrobrovačkoj republici. Sačuvali su se pak i neki lapidarni dokazi,³⁾ pak predanje, koje još spominje starovjerce; onda imena brdâ, dolinâ, mjestâ i ost.; zatijem običaji i nošnja srpska. Istina ovu potonju muški su pometli, jer su gotovo svi pomorci, ali ženske još

¹⁾ Ovo je zadnji put da odgovaramo na anonimna pisma.

²⁾ Rćanski je što spada Ratu ili Rrtu, jer rât ili rt znači punta Rćanin i rćanka to su stanovnici Rata ili Rta. (talij. *Penisola di Sabbioncello*).

³⁾ Iznijet ćemo ih s vremenom.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

su sačuvale nešto od narodne nošnje. Imamo i mnoštvo poveljâ, koje su do nas doprle,¹⁾ takogjer veliki broj testamenata ćirilovicom napisanih.²⁾ Osim toga još se spominje svijeća, biva novac, što su srpski kalugjeri s brda Atos-a primali za naknadu od Dubrovačke republike. A da je Rât bio u zamašaju istočne crkve, potvrđuje eparhija Stonjska (Hum) utemeljena od sv. Save.³⁾

Ali, dragi Réanine, da ti ovo sve bude jasnije i tvrgje, navesti ću ti i dokaze u prijevodu. Evo ih:

I. „Dubrovčani plaćaju 150 dukata manastiru sv. Marije Hilendarske i sv. Pavla na svetoj Gori u Maćedoniji, kako se vidi iz knjige Umoljenijeh g. 1465. Ali jer republika željaše privesti puk sasvijem rimskomu obredu, za to bi odregjeno da otidu kalugjeri Rašani⁴⁾ sv. Nikole; a to lako postigne davajući im pošteno da mogu živjeti u manastirima Maćedonskijem, a mjesto njih uvede Malobraćane“.⁵⁾

II. G. 1333. pošto je Stjepan Bosanski kralj, potaknut od svoga tajnika Kotoranina, po imenu Buće (Bucchia), velikoga prijatelja Dubrovčanâ, ovijem darovao krajinu Stonjsku i Rât; oni odna sagradiše grad i nazvaše ga Ston⁶⁾

Ostoja (bosanski kralj), koji budući prijatelj Dubrovčanâ, darova im njeke primorske zemlje kod Stona, koje se danas zovu Zemlje nove; a znajući oni da ondje ima mnogo Rašanâ i šizmatikâ, odlučiše obratit ih na katoličku vjeru i na posluš svetoj Rimskoj crkvi. Za to poslaše onamo katoličkijeh redovnikâ, prognavši šizmatike; znajući vrlo dobro pobožni i bogoljubni senat, da kakvo je ponajviše sveštenstvo, taki je i puk. I jer se uvrijediše neki kalugjeri (tako se zovu oni šizmatični redovnici) i tužiše se što su ih ne samo dignuli sa njihovijeh posalâ, nego im i oteli dobra, od kojih su živjeli, dubrovački senat obaveže se da će plaćati njihovu manastiru neki godišnji dohodak, i plaća ga i danas.⁷⁾

¹⁾ V. Miklošić i Pucić.

²⁾ V. Jagić, Archiv für Slavische philologie XXI. Band. Tu ih je prof. Jireček iznio nekoliko.

³⁾ O. A. Majkov u „historiji srpskoga naroda“ na str. 22, gdje veli: „Osnovano bi 12 Eparhija: u Stonu (Hum), u Zeti i ost.“

⁴⁾ Srpski, jer Rašija je Srbija.

⁵⁾ Luccari, na str. 93 i 94.

⁶⁾ Razzi na str. 42.

⁷⁾ Ibidem na str. 48.

U Ston nije mogao uljesti nijedan stranac bez osobite dozvole uzvišenoga Dubrovačkoga kneza, jer je bila tvrgjava i znatno mjesto a na turskoj granici; to im (Dubrovčanima) bješe darovano od nekoga Bosanskoga kralja, kako se gore pripovijedilo u prvoj knjizi.¹⁾

III. 1333. Videći republika ljubav i dobrostivost kralja od Rašije prama Dubrovačkom puku, i pošto je on glavom više putâ zarekao se da će to pokazati u djelu, odluči da uvidi, odgovara li sve riječima. I pokle je odavna republika pregla na kojigod način da steče grad Ston s poluotokom Ratom, nastojala je da postigne svrhu. Ali pošto u Senatu bješe na čelu mletački knez, cijenilo se da je zgodno zatajat mu načine, koje je trebalo upotrebiti, eda se izbjegnju opreke, kojima, u svezi mletačkih spomenutih načelâ, prije njegovi preteče zatezahu i priječahu djelovanje, koje je imalo bit krepko i pospješno.

Za to bi odlučeno izabrat deset mudrijeh Senatorâ, koji, uzimajući svu oblast Senatovu, imali su raspravljat i sve radit što je nužno za postignuće namjere. Ova odluka bješe ona politička tačka što uredi dobro posao, jer oni mudri ljudi tako tajno su poslovali da knez nije obaznao ništa; i tako Mlečići nijesu mogli protivnijem srestvima igrati. I oni mudri izbornici poslaše Mihajla Menčetića i Klima Gučetića poslanike da na ime republike raspravljaju s kraljem od Rašije i sa Stjepanom, banom Bosanskijem i s drugim, koji bi mogli imati koje pravo na Rat, jer i ako Ston i Rat spadaju Zahumlju, i podložni su Bosanskomu Banu, ipak pošto otprije zapremiše ih sinovi više puta spomenutoga kneza Branivoja, a bili su ubijeni od kralja od Rašije i od Bana Bosanskoga, tad ova dvojica megju se razdijeliše onu banovinu uzevši jedan dio kralj, kao potomak Nemanjine kuće, a drugi Ban kao gospodar staroga Zahumlja.

I rečeni poslanici bez velikoga truda ugovoriše s kraljem da poluotok potpane pod Dubrovačku republiku s nekijem gotovo feudalnijem naslovom, i za to bješe izbrojeno kralju 8000 iperperâ s obećanjem svegjernoga godišnjega najma od 500 iperperâ, a Bosanskomu Banu bilo je obećano 600 iperperâ na godinu.²⁾

¹⁾ Sve ovo poredi u „Razzi La storia di Raugia“ in Lucea Per Vincentio Busdraghi.

²⁾ Iz „Chronica Ragusina Junii Resti“ izdanje Jugosl. Akademije, Zagrabiae 1893, st. 124, 125.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

IV. Samostan sv. Nikole u Stonu bješe kalugjerâ šizmatičkijeh, ali u propovijedanju otaca Ivana iz Anglije i Andrije iz Sardinije obrati se grad na vjeru sa svijem poluotokom, bi predan Ocima Male Braće od presvijetle Dubrovačke gospode g. 1349.¹⁾

V. Najznatniji korak oni (Dubrovčani) učiniše g. 1333 kupnjom poluotoka Pelješca od Srbâ.²⁾

Evo ti što si tražio, moj Réanine, ako si Réanin; ali bojim se jesi li! Svakako ovo, što pišem, vrijediće kadli tadli pravijem Réanima. A da ne budem o tebi u dvoumici, piši mi opet, ali se potpiši pravijem svojim imenom, i piši mi prosto, a ne razmahano i načičkano kojekakvijem tugjim riječima, jer ono tvoje pismo čini mi se kao kakva žena išprljana nakitima.

A sad da si mi zdravo i veselo!

Tvoj
S r g j.

*

Primamo ovu crticu i iznosimo je radi hronike :

U D. Pöpatu, kod Stoca 11. februara 1902.

U književnom listu „Srgju“ u lijepoj radnji g. Adamovića „O bedemima grada Dubrovnika“, na str. 22 i 24 dotakli ste se djela gosp. Gelčića o porodici Gjorgjića, i u tome ste u dvoumici.

Ja radi književne dužnosti, da bi Vam pri ruci bio, u kratkim potezima iznosim Vam o tome jednu pripovijetku, koja i do danas živi u našoj porodici :

Naše se porijeklo vodi iz sela Žabice, kot. Ljubinjškoga a toga vremena Trebinjškoga. Mi se po prezimenu ne zovemo Gjorgjići već Gjurići-i; (o tome sam opširnije pisao u opisu sela Žabice, koji sam poslao Srp. Kralj. Akademiji Naukâ u Biograd). A sad da pregjemo na predanje!

Kad se je Dubrovnik zidao najtvrđijem bedemima i tvrgjavama, radnja je oko toga posla bila povjerena Simeunu Gjuriću, neimaru, iz pomenutoga sela. Toga vremena po svoj okolini nije bilo takvog majstora — neimara, pa za to je ta radnja njem i bila povjerena.

¹⁾ Iz rukopisne knjige Marka Marinovića.

²⁾ Dr. M. Hoernes, Dinarische Wanderungen, Wien 1888, s. 172.

Ovu pripovijetku čuo sam od pokojne bābe, očeve matere, koja je živjela oko 100 godina; ona je istu priču slušala od njezina svekra, muževlja oca, koji je bio dočekao duboku starost. I njezin svekar bio je majstor drvodjelja, kome po svoj okolini nije bilo ravna. Za njegov rad kad bi ga kogod pohvalio — tako pričaše pokojna mi bāba — rekao bi: „ta Gjurići su u zanatu vazda bili prvi, i moj je pradjed bio neimar, kad se je Dubrovnik pasao bedemima!“

Da su Gjurići bili plemići, svjedoči nam jedna pripovijetka iz porodice. Oni su tada prozivali se Smoličići; polovina pomenutog sela bila je njihova. Toga vremena bio je neki Gjuro Smoličić; on je imao 9 sinova i 1 kćer. Razmetli su se sinovi iz kuće a samo je s ocem najstariji ostao Simcun, koji je bio neimar na bedemima grada Dubrovnika.

S poštovanjem

Spasoje Gjurić

srpski nar. učitelj.

*

Prijatelj nam piše o novoj rubrici „Epistolarija“ u našem Srgju i hvali nam odluku, a uz to zamjera nam formi „Epistolarije“.

Evo da se i o tomu razjasnimo:

Riječi latinske na — ium ili grčke na — iev, koje su davno, ušle u naš jezik kao tugjinke, imaju nastavak na ije; n. p. orlogije (horologium ili *χορολόγιον*), rozarije (rosarium), kalvariije (calvarium), vestijarije (vestiarium), lunarije (lunarium), brevijarij, (breviarum), gjenije¹⁾ (genium) i ost. Po tome mi smo latinsku riječ epistolarium sr. r. prometli u epistolarije sr. r., što nam se čini bolja forma nego da smo kazali po talij. epistolario. Istina da smo mogli kazat epistolar²⁾, ali tad riječ ne bi održala srednji rod, jer n. p. tugje muške riječi na ius odmetnu sa svijem taj nastavak, kao n. p. postolar, poklisar, febrar i ost.

Ako je ovo razložjenje zdravo, tad bi se imalo kazat: Gimnazije, Preparandije, Muzeje i ost. mjesto Gimnazija i ost. ž. roda.

¹⁾ Potonje pet čuju se i sa svršetkom na *io*, kao n. p. *vestiario*, *lunario* i ost. ali tad je to novija forma iz talij. *vestiario*, *lunario* i ost.

²⁾ Govori se i *Vangjelistar* (Evangelistarium).

Bibliografija.

Primamo u zamjenu „Satir“, humoristički list, koji izlazi u Zagrebu dvaput na mjesec. Cijena mu je za Zagreb na četvrt godine K. 1.80, pojedini brojevi 30 parâ. Uredništvo i uprava je u Dugoj ulici br. 8. Odgovorni je urednik Ivan Lončarić, a list izdaje i tiska Mile Maravić.

*

Благодарно смо примили да прикажемо: Вергилова Енејида с коментаром, за потребу ученика велике школе и средњих школа, уредио Др. Елезовић, Први део: I. П. и III. песма. Биоград 1901. Цена 3.50 дин.

*

Примамо у замјену: Богословски гласник, часопис за православну богословску науку и црквени живот. Уредник је протосинђел Иларион Зеремски. Почео је ове године да излази у Сремским Карловцима једном на мјесец у свескама од 4—5 табака. Стоји на годину 12 круна, на по године и четврт године суразмјерно; изван царевине 15 франака. Садржина Гога броја ова је: Од уредништва. — Пастир и књига (Ј. Вучковић) — Беседа И. Христа на гори (И. Зеремски) — Два српска сабора (Милутин Јакшић) — Учење о слободи воље (Душан Јакшић) — Задатак науке црквенога права у правосл. цркви (др. Георгије Лешић) — Писмо Митрополита Филарета (Душан Јакшић) — Књижевност: Милутин Јакшић, св. Ап. Павле, живот му и рад (др. Георгије Лешић) — Каталог рукописа и старих штампаних књига (И. З.) — Весник српске цркве (И. Маширевић). — Књижевне белешке. Кроника: Правосл. црква у митроп. Карловачкој, правосл. црква у Краљевини Србији, правосл. црква у Грчкој. — Белешке, Нове књиге.

*

Primamo u zamjenu „Naša Sloga“, glasilo političkih, sudbenih i svih inih pisarničkih dnevničara Hrvatske i Slavonije. Izlazi u Zagrebu na jednom arku koncem svakog mjeseca, te stoji 2 krune na godinu. Odgovorni je urednik: Aleksandar Karol. Uredništvo,

uprava i otpравништво nalazi se u tiskari Terezije Fischer, Zagreb, Ribnjak 10. Sadržina je lomu broju ove godine ova: Jednom ipak. — Vjera po zdrav napredak nuždna. — Vino nije alkohol. — Pronevjerjenje u našem društvu. — Prosvjeta — Književne viesti. — Na osobito uvaženje. — Listak.

*

Примамо у замјену: »Босанска Вила«, која излази у Сарајеву два пута мјесечно. Цијена је за све крајеве 8 круна. Ђацима и учитељима дава се за 6 круна. У Краљевини 10 дин. а ђацима и учитељима 6 дин. Власник и уредник је Никола Т. Кашиковић. Садржај је П. броју ове године: Пјесме: Ноћ на Бабуну од Мих. Мирона. — Благодарим теби од А. Шантића. — Нашем Чика Јови од Миле. — Приповијетке: Мрвица филозофије од Симе Матавуља. — Златни куршуми од Благ. Нед. Кечкића. — Плаветна долама, с фран. превео Д. Ђ. Поповић-Даничар. — Стакло, с њемачког превео Д. Јанковић. — Поука: Конст. Петровић-Побједоносцев (са сликом). — Мода, пише Соф. Пупић-Плетикосић. — Српске народне умотворине: Дилберке, из збирке Ст. Р. Делића. — У вука четири ноге и петирец, народна прича, забиљежио Миодраг Ибровац. — Момак невјера, пјесма из збирке Н. Т. К. — Опака жена, прича, забиљежио Сп. Ђурић. — Листак.

*

Примили смо у замјену: *Ловац*, издаје савез ловачких удружења, уређује Влад. Т. Спасојевић. Овај је часопис за лов, шумарство и рибарство, излази у Биограду два пут на мјесец. Чланови примају лист мукте, а за нечланове запада 5 динара на годину. Ево садржине II-ога броја ове године: *Јелен* (servus elephus) — *Нешто о сечи* (крчењу) *шума* — *Пернаша дивљак* (Gustave Voulquin) — *Фазан* — *Јаребица* — *Препелица*. — *Разноврсна користи од лова* — *Пријатељ Алкохола из живошинског свешта* — *О псу* — *Псећа интелигенција* — *Ловац вилњак*.

*

Примили смо у замјену *Покреш* нову смотру која излази у Биограду два пут на мјесец у свескама од три табака и

стаје на годину 12 динара, на по године и четврт године су-
размјерно. Ево садржаја II-ом броју ове године: *Бердан* (пје-
сма) — *Споменница госпођице Савке* (приповијетка) — *Сан* (пје-
сма) — *Пјесма о рубину* (балада) — *Нормандски рибар* (слика)
— ** Пјесма — *Жак*, роман (2) — *Попоћница* (слика) — *Моји*
први пиштољи (прип.) — *Октав Фље* (студија) — *Књижевни*
преглед — *Позоришни преглед* — *Оцјене и прикази* — *Хроника*
— *Биљешке* — † *Коста Ј. Таушановић*. Између сурадника овога
листа мило нам је видјет нашега земљака Ивана Ђају.

*

Примили смо у замјену *Глаеник* православне Далматинске
цркве, издавалац и уредник протопр. Ђорђе Поповић; излази
свршетком сваког мјесеца на 16 стр. октав — формата, а стоји
на годину 6 Кр. Садржај је I-ом броју ове године: *Последње*
ријечи св. архијакона Стефана — *Цркве у Грбљу* — *Митро-*
полит Стефан Стратимировић о прав. цркви у Далмацији —
Црквене вијести — *Књижевне вијести и прикази*.

*

Примили смо у замјену *Источник* духовни лист за цр-
квено-просвјетне потребе српско-православног свештенства и
народа у Босни и Херцеговини, власник њих Преосв. српско-
правосл. Б. Х. Архијереји — Уредник: (у Рељеву) синђел Пла-
рион Радонић проф. Богосл. Овај часопис излази два пут мје-
сечно у првој српској штампарији Ристе С. Савића у Сарајеву,
стоји на годину 8 кр., на по године суразмјерно. Ово је садр-
жина I. и II. броју (у једној свески): *Званично* — *Општа хро-*
нологија у живошу Исусову — *Спиритизам* — *Ориси хришћ.*
живоша — *Српско-правосл. основна школа у Сарајеву* — *О све-*
штенству — *Двије ријечи на опијелима браће Риста и Гаврила*
Фуџића у Травнику — *Канонско достојанство педесете главе*
крмчије — *Мученишка смрт* — *Књижевне оцјене и прикази* — *Кра-*
шак преглед црквено-шк. и просвјетног живота — *Књижевне би-*
љешке — *Јавне благодарности* — *Читуља* — *Званични огласи*
— *Нашим читаоцима*.

Kulturne vijesti.

Na 13 januara ove godine bješe priregjena u srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu svečana predstava „Gorskoga Vijenca“ u slavu i spomen 50-godišnjice od smrti velikoga srpskoga pjesnika Petra II. Petrovića Njegoša. Ovo je prvi put, da se „Gorski Vijenac“, taj najdivniji spjev u srpskoj književnosti, iznosi na pozornicu u zaokrugljenoj cjelini. I do sada su se pojedine epizode tamo amo prikazivale. „Težak je taj pokušaj — veli „Brankovo Kolo“ — tvrđ orah („voćka ćudnovata“). Taj teški pokušaj, taj tvrđ orah pokušao je da razlomi čovjek, koji je, tako reći, vijek svoj proveo s dramom i pozornicom, naš toliko za srpsko pozorište zaslužni g. A. Hadžić. Prikazu je tom pritekao u pomoć pjesnik naš Laza Kostić Prologom, a prof. novosadske gimnazije g. J. Živojnović Apoteozom Njegoševom“. Poslije apoteoze otpjevana je od Isa Bajića komponovana himna: „Bože dragi, koji sve upravljaš“.

Tom je prilikom knjaz Nikola I. upravio na A. Hadžića ovaj telegram:

„Puno Vam zahvaljujem na saopštenju, da će se danas prvi put predstavljati „Gorski Vijenac“ moga velikoga strica. Uvjeren sam, da će vašom vještinom udešen za pozornicu uspjeti. Žalim što ne mogu biti prisutan, da aplaudiram geniju srpske Sparte na pozornici srpske Atine.

Nikola.

*

— Ministar prosvjete u Srbiji podnio narodnoj skupštini zakonski predlog, da se beogradska velika škola pretvori u universitat kralja Aleksandra.

*

— C. K. središnje povjerenstvo za umjetničke i povjesničke spomenike imalo 11. januara o. g. sjednicu, te je odlučilo: da se pokušaju popraviti kiparske radnje na otaru parohijalne crkve na Lopudu. Ostale popravke započete su.

Narodne poslovice.

Nema broda koji ne vâlja, ni čovjeka koji se ne okalja.

U staroj kući ima vazda paučine.

Smijeh gospodski, vedrina zimska i kapa na ludoj glavi sve jedno.

Od znana zelja trbuh ne boli.

Dokona baba i kozliće krsti.

Udri veslom po moru, more isto.

Neke pitalice.

(iz ruk. pok. N. dr. L.)

Zašto se Beč sad ovoliko ukrašava i uveličava ogromnijem i velelijepnijem zgradama?

Da ga sjeverni Nijemac radije proguta.

*

Što je zastupna vlada?

Zastupna vlada je moderni absolutizam.

Kad je tako, zašto ga ne slijede jednako nazivati absolutizmom?

Jer narodu treba laskati, i sipat mu pepela u oči.

*

Što je konservativac?

Konservativac je svaki onaj čovjek, koji ne može nikako da trpi da mu drugi otimlje vladanje.

Kad je tako, to mu ime baš nikako ne pristoji.

Dapače mnogo; jer pred narodom, koji ne pozna ljudi kakvi su, treba se sakrit ili ogrnut povjeriteljnijem imenom.

E p i g r a m.

U proljeće.

Mlado, rosno cv'jeće premaljetno, nebrojeno
 Mirisavo, krasno,
 Ala resiš divno bregove nam i doline,
 Ala resiš časno!
 Ah tako je, mili bregovi nam i doline,
 Divota sv'jema;
 Ali, ali zašto pak veselja, o divoto,
 U tebi nam nema?!....

Z. Z. Z.

Šarada

Prvi čovjek bješe prvi
 Svoje vrste, svoje krvi,
 Pa tad žena pristupi.

—
 Još drugomu traju hvale,
 Što na svoje primi žale
 Zatočnika velikog.

—
 C'jeli kad je uprav cio,
 Umjereno ma ga pio,
 Uzigró je svakoga.

—
 Odgonetka potonje šarade
 J a - s t o g.

Dopisi Srgjevi. — Gosp. —y. Pitate nas za što ne iznosimo vašu pjesmu. Odgovaramo vam što je čuveni Faguet opazio nekome na tako navaljivanje. On je kazao: „J'accueillerai même des vers, „la place réservée aux poètes dans les revues me paraissant si mesurée que trop souvent elle se rapproche trop d'une pure et simple proscription“. A sad prevedite vi.

Molimo gg. naše saradnike da se ustrpe. Sve će doći po redu.

WWW.UNILIB.RS

Позив на претплату

„МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ“.

У мјесецу априлу 1899. године издали смо проглас на *Малу Библиотеку* у ком смо, између осталог, истакли разлоге који су нас руководили да се одважимо на њено издавање.

Ми смо се озбиљно заузели, не жалећи ни труда ни материјалних жртава, да што већи успјех постигнемо, да се испуне све оне напомене које смо у прогласу истакли.

Мала Библиотека је до сада изишла у 18 свезака са радовима познатих српских и страних књижевника. Критика се похвално изразила како о њеној књижевној вриједности тако и о техничкој изради.

Како год и свака друга српска књига, тако је и *Мала Библиотека* наилазила на разне потешкоће, те је морао наступити застој њеног издажења, нарочито у пошљедње вријеме.

Наша књижарница је одлучила да настави тачан излазак ових књижица са неким измјенама и допунама које би што јаче осигурале њен опстанак и прибавиле што већи број читалаца.

У овој 1902 години српска се књижевност обогатила са неколико нових књижевних листова, и та се појава може сматрати као лијен знак напретка наше литературе, она нам пружа доказа да се умножава српска читалачка публика и да расте интересовање за лијепом књижевношћу. Све нас то храбри да и на даље одржимо нашу *Малу Библиотеку*, да проширимо њен програм и да њеним изласком укажемо услугу и читалачкој публици и српским књижевницима.

Мала Библиотека излазиће тачно сваких 15 дана по једна свеска од 5—6 штампаних табака досадањег облика и израде. У њима ће бити оригинални радови наших књижевника и одабрани пријеводи из свјетске литературе. Пазиће се нарочито да радови буду што приступачнији ширем дијелу читалачке публике уз потпуну њину књижевну вриједност.

У овогодишњу серију ући ће сем осталих и неколико свезака *Хумористикона* гдје ће бити скупљене козерије наших представника хумористичне књижевности, које ће бити занимљиве својом шалом и сатиром на извјесне слабости нашег књижевног, културног и друштвеног живота. Осим тога уредништво се побринуло да изнесе и неколико животописа са књижевним студијама свјетских литерата.

Свака свеска *Мале Библиотеке* имаће, одвојен од текста књиге, свој *прилог* Преглед у коме ће се приказивати све новости српске и стране књижевности. Приказиваће *сваку нову књигу* која дође уредништву на оцјену и *листо*ве који буду долазили у замјену. Доносиће омање оцјене и чланке, који буду од вриједности у српској или свјетској штампи.

Као *прилог* доносиће свака свеска по једну илустровану дописну карту са сликама наших књижевника, репродукцијама српских умјетничких радова и ликовима светитеља.

Пошљедња децембарска свеска донијеће својим читаоцима као божићни дар још укусно израђен мали *ђени календар* за идућу годину.

За *Преглед*, који ће се крајем сваке године моћи скупити у једну цјелину, власништво ће сваком претплатнику *бесилатно* послати лијепе израђене тврде корице са штампаним садржајем *Прегледа*.

Цијена је *Малој Библиотеци*: За Босну и Херцеговину и Аустро-угарску 6 круна, за Србију и остале земље 8 динара (франака). Ван претплате продаваће се поједине свеске 30 потура (хелера) или 40 пара динарских.

Претплата се прима најмање на пола године, а ваља је слати непосредно Администрацији »Мале Библиотеке« у Мостар (Херцеговина).

Претплату ће примати све књижаре и растурачи. За Србију је главни повјереник Геца Кон, књижар у Биограду, преко кога ће се и свеске за Србију слати. Иначе је за претплатнике у Србији најзгодније претплатити се код мјесних пошта.

Скупљачима дајемо на сваких 5 претплатника са уплаћеном претплатом један примјерак бесплатно или вриједност у новцу, а књижарима 20%.

Уз прву свеску приложићемо претплатне карте, те молимо оне који су вољни претплатити се, да их тачно испуне и Администрацији пошаљу.

Ко не обнови претплату послје прве половине године, обуставиће му се даље шаљање.

Ко није вољан држати »Малу Библиотеку«, нека врати обратном поштом свеску натраг.

Прва ће (односно 19 од почетка изласка) свеска изићи у што краћем року, а одмах затим наредне свеске тако, да ће се брзо достигнути јој одређено вријеме изласка.

Молимо сваког пријатеља српске књиге да нас потпомогне у овом потхвату својом претплатом и скупљањем других претплатника, како би ове књиге продрле што више међу наш читалачки свијет и тако омогућиле свој сталан излазак.

Како ће се садржај бирати да буде што више забаван, да стоји на књижевној висини савремене белетристике и да је свака свеска засебна цјелина, то се власништво нада, да ће »Мала Библиотека« поред досада лијеног стеченог гласа прибавити још више својих сталних читалаца и постати симпатичном лектиром код свију кругова.

Све што се тиче »Мале Библиотеке« нека се шаље Администрацији а рукописи уредништву њеном.

Досада су изишле ове свеске:

1.) Јован Протић: »Шарени шљунци«, хуморист. цртице.

2.) Д. Ђ. Омчикус: »Disjecta«, слике, црте и приповијетке (св. I.)

3.) А. П. Чехов: »Приповетке«, превео Веља Миросављевић (св. I.)

4.) Симо Матавуљ: »Три приповијетке«.

5.) Свет. Ђоровић: »Двије шаљиве игре«.

6. и 7.) Од српских приповједача: »Божићне приче«.

8.) † Илија И. Вукићевић: »Арнаутске слике«.

9.) Стеван Сремац: »Две приповетке«.

10.) Иво Ђипико: »Са јадранских обала«, кратке приче.

11. и 12.) Јован Протић: »Сеоске фотографије«.

13.) Д. Ђ. Омчикус: »Disjecta«, слике, црте и приповијетке, (св. II.)

14.) Бранислав Ђ. Нушић: »Кнез од Семберије«, Историјска сцена.

15.) Милета Јакшић: »Приче«.

16.) А. П. Чехов: »Приповетке«, превео Веља Миросављевић, (св. II.)

17. и 18.) Свет. Ђоровић: »Цртице«.

Свеска за приказ »Љубав према кризи« шаље се на захтјев сваком бесплатно.

за Уредништво и Администрацију

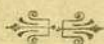
»МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ«

Издавачка Књижарница и Штампарско-Умјетнички Завод

ПАХЕРА И КИСИЋА

у Мостару (Херцеговина).

СРЪ

SRGF

list za kniževnost i nauku

Antun Fabris

vlasnik, izdavač i odgovorni urednik

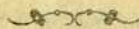
prof. Luko Zore

glavni saradnik

Sadržaj:

- I. Na moju drvoreznu sliku u „Slovincu“ 1879. Sonet J. Sundečića, priopćio L. Zore.
- II. Zaboravljeni Obilići, iz knjiga starostavnijih od Stev. Srenica.
- III. Samoživac i slijepac, sonet Živka.
- IV. Авдагино маче (играча) — шетар.
- V. У очи дивјете, (pjesmica), Јефтан Г. Шапчић.
- VI. Mudre izreke (x).
- VII. Ботаничке шетње по класичном дубровачком земљишту (пише др. Лујо Адамовић).

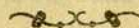
- VIII. U prirodi (pjesmica) Z. Z. Z.
- IX. Ženi je treba zaštite, N. Hagj Bey.
- X. Narodna pjesmica, Š.
- XI. Posledni vatromet vesela igra u jednom djelu M. S.
- XII. Bišeška, Ž.
- XIII. Kulturne vijesti.
- XIV. Epigram.
- XV. Šarada.
- XVI. Dopisi Srđevi.

Srđ izlazi dva puta mjesečno, polovinom i svrhom mjeseca, u sveskama od 2-3 tabaka.

Cijena je listu: za Dubrovnik i Austro-Ugarsku na godinu Kr. 12;
za inostranstvo franaka 15 u zlatu.

Rukopisi i pisma šalju se uredništvu *Srđ*a, a pretplata administraciji *Srđ*a.

DUBROVNIK